

absq; ordine sine vinculis ⁊ calce. q̄s dū sic
erunt. regulas aut doctrinas aut confide
raciones poterimus fortassis dño propicio
poterit ⁊ eis in posterz ex decoro ordiē libelli
pulchritudo donari. q; si datum non fuerit
ñlominus arbitramur nō nichil profecisse
si materiam pparauerimus alijs ad ea que
libuerit fabricanda. aut sub alio tropo. nō
frustra sudauerimus. si ex agro florētissimo
sacre scripture apes cogitationum nostra
rum collegerint. digescerintq; buccellas
quasdam faui mellis ad lumē cognicōnis
et ad deuocionis dulcorem atq; pro medi
camento desideriorum infirmorum. quas
particulas liceat postmodum in alueolo
libri vni⁹ decoro artificio speciosi⁹ ordinare

Explicit prologus
incipiūt oduſiōēs

A que tibi precepit deus cogita
semper. Quomā quilibz obligatē
scire. illud absq; cui⁹ noticia non
potest euitare peccatū Culpa
bilis ignorantia iuris diuini non cadit in fa
ciētem illud quod in se est. quomā spiritus
sanctus talem hoiez de nccarijs ad salutem

que vires suas excedunt. docere immediate
patus est. Ignorantia inuicibilis excusat
in eis p̄sertim q̄ sūt facti. nō autē crassa vel
supina q̄ puenit ex negligētia sciēdi et faci-
endi qd̄ in se est. Dicit autē inuicibilis. nō
q̄n̄vici possit. aut q̄ ex ea necesse sit tūc opari
sed q̄ opans suffitiēter scdm̄ ca⁹ euentum
diligentiā apposuit sciendi illud qd̄ nescit

Ignorantia iuris huāni sufficiens pmul-
gati nō liberat subditos a pena in foro exte-
riori. licet frequenter quo ad deū excuset a
culpa quosd̄ ignorātes. Nō q̄libz tenet
sciē de quolibet peccato mōrli an sit tale. licz
expediat istud inq̄rē a sciē iur̄ vniuscui⁹ qz
vires a statū. a pl⁹ eccl̄asticos q̄ laycos. Et
inter eccl̄asticos p̄lati ex officio tenētur. q̄
sint pati oī p̄senti r̄ddere racōez de ea que
in eis est fide a spe. Nemo vtens rōe. diu
ab ignorantia p̄ncipioz moraliū excusatur
forte enī morulā ad cōsiderādū apponē. fas
habet. Omnis doctrina a omīe studiū de-
bent de curiositate vana aut noxia culpari
que nō ordinātur actu vel habitu. mediate
vel immediate ad bene moāliter gratuiteqz
viuendū. Dare studiū suū rebo inutilib⁹
aut noxijs. vtilioribus scienter omissis cu-
riositas est dāpnabilis. Vtile et inutile

notiū ⁊ innotiū dicitur in moralibus. non
absolute. sed p respectū ad nos cū circūstan-
tijs finis loci et tps officij atq; ceterorum

Omnis obligacō finalit̄ r̄ducit̄ ad dicta-
mē liberi arbitrij dñij sic volentis obligare
creaturā. qđ dictamē nob̄ innotescit l̄ in lu-
mine fidei vel gracie infusay. vel in luē nāli
signato sup nos. Vnde practica iudicia ra-
cōnis habem⁹. Aut p luā scīay tam dīnay
q̄ huānay ex duplici luē p̄ori emanantiū
aut postremo p exp̄iētie multiplicis luōfū
documētū. p quod fit vt virt⁹ quā ars aci-
us opetur. ppter qđ virtuofus bñ iudicat
de oibus et est suo iudicio virtutis mediū
assumēdū In p̄ncipijs moralib; fit p̄el-
sus qñq; a nocōrib; ⁊ q̄i a posteriorib;. vt
ex hīs que videm⁹ in huāna policia assur-
gendo ad diuinā legē. qñq; fit econ̄ a priori
considerando eas leges. que nature sunt no-
tiores qualis est lex et̄na Equitas quā
noīat p̄bus Ep̄ykeiam p̄ponderat iuris ri-
gori. Est aut̄ eq̄tas iusticia p̄satis oib; cir-
cūstātijs p̄ticularib;. dulcore miē tp̄ata hoc
intellerit q̄ dixit. Ip̄e etiam leges cupiūt vt
iure r̄gant̄. Et sapiēs. Noli eē iust⁹ nis. Ali-
oqñ sūma iusticia sūma iniusticia fit Oia
mādata dei eq̄tas. idest cū eq̄tate p̄sanda

Bonarū mentiū est ibi agnoscere culpā
vbi culpa nō est. agnosce in quā nō p assen
sum firmū. hoc enī stultū periculosūq; fieri
sed sic. ut doleat aut peiteat homo postmo
dū quasi veraciter in culpa tenetur. Nul
lū est pccm mōrle actuale absq; consensu libe
ro rōis vero vel interpretatiuo. Interpretatim
consensū tūc esse dicim⁹. dū habuit racō tps
sufficiens deliberādi ⁊ rēfugiendi ea. circa q̄
vitanda esse pūgil tenebatur. qualis dicit
lex forēsis. Qui tacet consentiē videt. dū vide
licet repugnaē debet. Consensus in actū
solū venialis malum. est tūmō venialis. lo
quendo de veniali ex gñe suo. vt est verbū
ociosū. Nullū pccm est adeo veniale. qñ
ipm vel sibi simile fiat mōrle dū placet. hoc
est dū cōsensu addit. si tamē illud veniale
erat actus mōrle ex gñe suo. ⁊ ex eo q̄ nō
fiebatur ex consensu libero et pfcō venialis red
debatur. Nullus est actus adeo mortalis
qñ ipse vel sibi similis sit non mortalis dū
displicet. vel si nō placet consensu pfecto delibe
ratoq;. Nichil est adeo consiliū in lege euā
gelica. qñ in casu posset esse obligatoriū. et
ita quilibet vtēs rōne tenetur scdm ppara
tōnez aī ad qdlibet consiliū vtputa mātiriū
vel dimissionē oīm suorū et similiū. si et vbi

neccitas imminet hoc agendi. Obligat insup
quodlibz cōsiliū quod nō otempnatur tāq̄
non sit salubrior seruatio eius q̄ oppositi

Nullus ita cōsilijs seruandis astringitur
qn̄ ab eo aut possit aut debeat in casu eorū
obseruacō verbalis qn̄qz p̄mitti. vt de nō
habendo duas tuicas. de p̄bendo pallia. tumi-
eam auferētī a similibz. Omnis agēs cōi
cōsciam edificat ad iekennā vel mōrliter si
cōscia sit fixa. q̄ illud quod agitur est mōrle
vel venialiter solū. quātū est ex parte vni⁹
circūstantie. que est facere cōi consciam si
cōscia iudicet illud esse solum veniale. In
nullo casu est aliquis perplexus inter duo
pccā qn̄ ei pateat erit⁹ absqz nouo peccato
Nam si iurauit quispiā se occisurū petrum
innocentē. non occidat eū. ipe non peccauit
nouit. s̄ iā peccauit in iurādo. Si autē dicit
sibi cōscia erronea q̄ petr⁹ innocēs est statū
occidēt⁹ ab eo dimittat hāc cōsciaz a libera-
t⁹ ē. Si postreō incidāt duo p̄cepta icōpossibi-
lia ex culpa sua agat illud qd̄ de se magis ē
obligatoriū a a nouo pccō immūis existit

Exponē se peiculo peccati mōrlis est pccm
mōrle. vel sic agē incertū a dimittē certū in
mateia morari est pccm mortale si tale sit
icertū q̄ sit mōrle nō solū p̄ cōiectuās leues

aut ex suspiciōe trepida et scrupulosa. pue
niente ex nimio timore cadendi in via dei.
Sed intelligitur. dū tale est vehementer et
p̄babiliter incertum. eque. sicut oppositum
vel magis. tūc enī illud qđ agit nō caēbit
mōli culpa. aliter nō oportet. Consiliū
salubre est frequēter agere contra scrupu
los leues et trepidos vitādo eos ad alioꝝ
iudicium. quatin⁹ ex cōsuetudine fiat homo
robustus solidus et tñquillus in exercitio.
spūali. Exemplū in domicatorib⁹ et fumbu
larijs. Dans opam rei illicite ad se non
spectanti. nō excusat p̄ ignorātiā de peccato
sequenti. p̄serti quo ad penā in foro exteriori
de rigore soluendā. sed apud deū sepe non
imputat ad nouū aut maius p̄c̄m. Sicut
infectio hoīs p̄ ebrīū nō vtentē rōne. non
habet culpā maiore quā fuit talis ebrietas
Sic aliq̄ dicerēt de p̄c̄is dāpnatoꝝ. Am
bulandū est in virtutū dōctrīna via regia.
vt nec stridi⁹ fiat dei mandatū nec latus
q̄ ip̄e mandauerat. quāuis inde sumē pos
sint aliqui aut malitie velamen libertatem
aut ecōtra in desperacōez corruere. Non tñ
oib⁹ p̄ om̄i tpe et loco p̄dicādam affeim⁹
quālib⁹ vitatē. Homo qui tenet rēp̄mē
illecebram anteq̄ sit mōlis primo omisit

repmere et elutare. et hoc imputabitur ad
culpam mortalem in primo instanti non esse gratie
et esse peccati mortalis. et ante nunquam fuit verum
dicere. Iste mortaliter omittit. peccatum veniale
magis posset dici cohibitum quam prohibitum et esse
contra institutionem seu monitionem quasi
medium inter preceptum et consilium. quam absolute
contra preceptum. communius tamen. dicitur esse contra aut
preter preceptum et preter dilectionem dei. et non
contra. Omnis primi motus qui apti sunt insequen-
tiam et per eam regulari. si eam pervenerint
dici possunt peccata. etiam in puulis et fatuis quae sunt
contra ordinem nature primitus institute. tamen
rectius hoc dicitur de adultis ratione vigentibus
in eis. insuper certaque ratio pervigil esse debet
Omnis infidelium vita peccatum est. et si dum ex in-
fidelitate operantur aliter non oportet quam possunt
bene moraliter operari. sicut de fidelibus extra
gratiam sententia rectior tenet. Qui minima
negligit paulatim decedit. Nam veniale pec-
catum et si non perimit de ipse vitam gratie
infirmat tamen operationem eius que est vi-
ta secunda. et ad mortem si multiplicatur
disponit retardatque a profectu meriti et ab
acceleratione visionis dei. In via enim dei
non progredi. regressi est. Fac interim
scilicet dum es in peccato mortali quidquam boni potes

vt deus illustret cor tuum. nam bonū opus
de gñe ⁊ morale. eciā factū extra caritatē
utilitatē affert multā. sicut nocet veniale
qm̄ per tale opus disponitur homo ad opa
virtutū. ⁊ ad faci⁹ resurgēdū trahitur seu
p̄ aduersa seu p̄ p̄spera. iux̄ qd̄ expedie nos-
cit deus. Nullus actus de genē moris in
hūte vsū rōnis est simpliciter indifferēs neq̄
quo ad bonitatē moꝝ neq̄ quo ad meritū
vel demeritū saltē boni t̄p̄alis. Quantum
obligamur ⁊ quociens ex dīna auctoitate
querē salutē nr̄am eternam. tm̄ ⁊ tociens
obligamur bene opari ex gracia. Et q̄ non
p̄ quolibet momēto tenemur actualit̄ ten-
dere ad bñtudinē eternā. cū hoc sit p̄ceptū
affirmatiuū. idcirco non semp̄ culpabiliter
omittim⁹ dum extra gr̄am aliqd̄ opamur

Solus deus et nullus ali⁹ absq̄ ei⁹ om̄is-
sione potest directe ⁊ p̄se obligare quēcūq̄
hōiez eciā sibi subdiū absq̄ ei⁹ consensu libero
ad actus intēiores ⁊ latētes hñdos. solus
quippe deus pōt de talib⁹ iudicare. alij autē
nō nisi de eius mādato ⁊ reuelacōe. sed tm̄
de exterioribus. Notāter vero dicit̄ directe
et p̄se. et absq̄ consensu libero. q̄ indirēe ⁊ de
p̄ accēs vel ex consensu subdiū hoc potest fieri
dū vñ iubetur actus exterior. q̄ nō pōt fieri

nisi ab interiori pcedat. Nemo absq culpa sua aut cōsensu suo libero pōt de pse obligari ad ea q̄ sibi alias eēnt licita vel cōsilia. Potest aut hoc fieri de p accēns p manifesta vtilitate rei publice. cui⁹ est ps vel ex eius culpa saltē quo ad forū exteri⁹. Quomā racōnabile est vt nullus homo aliquūd p̄cipiat nisi illud de quo potest cognoscere iudicialit̄ scdm modū suū in foro suo. Idcirco finis ⁊ intencō legislatoris non cadunt sub obligacōe subditoꝝ. sed tātūmō opacōnes extiores p̄ceptorū. Et ita dicens horas aut ieiunās in p̄ccō mōzli aut intencōe sinistra vel absq̄ intencione absoluit se a p̄cepto ecclie sed non apud deū de negligentia aut puerfa intencōne sepius excusatur. P̄cepta dei affirmatiua. quia obligāt ad semp s̄ nō p̄ sepe corū obligacio est sub q̄dā disiūctiōe ad hoc tps vel ad aliud. Et ad hāc specie opacōis vel ad illā. Sicut colere deū laici exteiori. nō plus de se obligat ad hāc specie cultus exterioris. ⁊ ad hanc diem q̄ ad illā. Ad erudicōez atq̄ certificacōez si deliū et vt cōformis sit in ecclīastica policia cultus dīn⁹ p̄lati ecclīastici tanq̄ sapientes statuti sūt per qd̄ expedit illud quod est s̄b disiūctiōe ad aliquod vnū certū ⁊ comune

xp̄iais limitare . sicut q̄ dei cult⁹ exterior de
die dñico ⁊ p̄ cessationē opibus seruilibus
exsoluat. Eccl̄iastici p̄lati resp̄cū p̄ceptoz
dinoz ⁊ r̄gule euāgelice nullomō ⁊ditoēs
sunt . sed dūtāt quidā int̄p̄tatoēs . exp̄si
tores . p̄cones . doctoresq; . In̄p̄taco ⁊
limitacō vel exp̄sico p̄latoz in lege dīna
q̄ diu p̄lati nō ⁊gnoscut̄ abuti sua p̄tā
te . suscipienda est reuerenter tanq̄ lex dei
Abuterēt̄ autē . si manifeste imponerent
onera nimis grauiā ceruicibus populi xp̄i
ani . vt si ad festimādū cottidie . aut ad sta
tum qualia r̄ligiosi habēt . oēs passim ast̄n̄
gi quererēt̄ . Dispensacō p̄latoz . que
est iuris cois q̄dam r̄laxacō seu mitigatio .
locū habet precipue circa p̄ticulares casus
⁊ p̄sonas singulaēs . qm̄ aliqua statuta sūt
p̄ cōitate . q̄ huic p̄sone vel illi . ⁊ in isto caū
vel illo nō ita sicut opposita ⁊gruē dīnoscut̄
tur . Pene sūt r̄st̄ngende . sic q̄ absq; vti
litate reipublice vel eius cui infligūt̄ . neq;
institui . neq; in st̄tute exequi deberēt̄ . et pec
cant oppositum facientes . vel eas cū hoc re
stituerint nō tollentes . In omni r̄publi
ca tollerari possunt aut debēt vicia . q̄ absq;
deiori peiculo . neq; corrigi . neq; extirpari
valerēt̄ . quādo autē illud est . et quādo nō

difficile est et sepe impossibile generaliter diffini-
re nisi prout circumstantiis particularibus inspe-
ctis plati superiores et sapientes determinabunt

Exemplum est de metricibus et viciis et si-
milibus. que quique permittuntur. Et ita de concubi-
nariis sacerdotibus pro loco et tempore statet forte
esse faciendum. Cuius error facit ius ad hunc
sensum vel intellectum. et similes que plati et prin-
cipes sepe aliquid faciunt aut permittunt iustissime
ob errorem subditorum communem. que alias si
fierent aut permittentur ad culpam eisdem obli-
garent. Communis in obedientie culpa quique
absolvit de peccatis ab obedientia et a culpa
pro futuro et hoc in legibus positum ut tales
sunt. Alioquin non videtur in multis. quoniam lex lata
et iurata posset pro non observacionem aboleri

Consuetudo est optima legum interpretis si de
positis sermo fiat. Cum consuetudo sit alte-
ra natura. Leges assuete et quasi iam innatales
vere. non debent absque manifesta utilitate vel
necessitate vel tolli vel mutari. Consuetudine
censendi sunt superiores saltem interpretative
in abolicione legum suarum positivarum quando
passim eas diu non observari scire possunt et nec
verbo nec facto reclamant. Lex non insti-
tuitur nisi dum promulgatur neque vigorem
habet nisi cum moribus utentium approbatur

Et hoc si sit lex puē positiua ad populi rēgimē
Secus de dīna atq; natuāli dicit. cōtra q̄s
nō est p̄scriptō. vel ad oppositum cōsuetudo
sed tantū corruptela. In oī lege q̄ntūcū
q; positiua bene instituta. aliq̄d est de iure
naturali et dīno. vt q̄ expedit hoīes legib;
rēgulari. q̄ qui p̄tati resistit. dei ordinaōni
resistit. et similes. Decernere ius dīnū et
nāle a positiuis. sicut est difficile ita maxīe
necessariū est et vtile in oī doctrina morali
et politica. et hoc fieri p̄fecte neq̄t absq; sac̄
sapētia. que legibus eternis innitit atq;
fundat. Compacō p̄cōꝝ adinuicē sc̄dm
ḡuitatē maiore et minore ḡnālīe sumi neq̄t
nisi oparentur in ḡne suo et ceteris paribus
qm̄ sc̄dm alias circūstancias p̄ticulares se
habent plurimum vt excedentia et excessa

Quātificacō p̄cōꝝ a postiori sumit a pena
lic; nō sufficientē vsq; quaq; et a p̄ori penes
gen⁹ obiecti et intencōnē finis. et libidinem
seu conatum volūtatis maiorem vel minore
et causam motiuam tpus et locū. et penes
dāpna inde sequentia. que peccās p̄uidebat
aut p̄uidere tenebat. Omnis actus cui⁹
finis intētus est p̄cēm mōrle. mōrlis est. siue
intēdatur actu siue hitu. qd̄ sc̄itur si opans
intērogatus. cur hoc facit. et aduertēs tāde

respondebit ad hunc finē feci. Actus qui aliūde non eēt mōrlis ⁊ fit ppter finem solū veniale videtur esse solum venialis nisi forte pstituaturs finis ille vt vltim⁹ ⁊ quietans ⁊ non solū ut incidens et minus pncipalis actu vel habitu. Non oīs actus pccī est fructū creature. vel vsus eius. sed qñq; est abusus solū venialis. qñq; mōrlis. Non enī oportz vt in omni pccō creatura cōstituatur finis vltimatus abutentis ea. Si q̄s mouetur occasiōliter solū ex pccō mōrli ad aliquem actū faciendū non oportz illū actum esse pccm mōrle. Secus si causa pncipalis huius actus esset mortale delictū. Diligi potest deus ppter finem mercedis qui ipse est vel prout li ppter diceret finē subordina tū sub vltimo fine. Aut prout causam moti uā minus pncipalem denotaret alias non

Similiter de euasione dāpnacōis dicitur

Bonitas naturalis cōsequit̄ ad ens ⁊ hec nō habet oppositam maliciā. Bonitas vero ⁊ malicia morales de gñe. sumūt̄ ex obiecto sed totalis bonitas moralis specialiter p̄d̄z ex circūstantiis finis et alioz fil' adunatis Malicia vero ex vnius illaz circūstantiaz carentia pomim⁹ resultare. Ceterz bonitatē ḡtuitā ⁊ meritoriā ḡcia ḡtum faciens opat̄

Circūstāciarū alie sunt solū concomitantes
actum. et hec nec addūt nec dimīnuūt ad
pccm. Alie dicūtur informātes q̄ ad actus
ut mōlis est integracōez et informacōz exi
gūtur et intrant. Multa ex genē mōilia
sunt quoz similia p̄nt effici bona dū trahū
tur extra rōnem suam. quēadmodō dolere
deliberate de bono alteri⁹ est mōile delictū
Si vero hoc fiat p̄ zelo iusticie boni cōis cui
contrariū est tale bonū ille dolor virtus est
Plezq; multa ex gñe bona eēnt que ex
aliqua circūstancia p̄versa sūt mala et spe
ciem moralē mutācia. Non ois deliberās
agit ex deliberacōne. sicut nec ois ignorans
agit ex ignorantia aut cōtēpnens ex cōtēptu
Potest enī aliquis p̄gredi in actū p̄moz
motuū dū actu deliberat q̄d agendū. nō tñ
ex deliberacōne aget sed ex effremi appetitu
et ex motu passiomis. Dicit autē aliqs agē
ex aliqua causa quādo si non esset illa cau
sa ipse ab agendo cessaret accipiendō large
agere p̄t ad omittē p̄tēdit. Duobus
bonis p̄positis. qñq; ad nullū obligor qñq;
ad vnū illoz non ad aliud. qñq; ad ambo
sub disūctioē solū. In quo casu nō teneor
simpliciter eligere maius bonū si sit michi
difficilius. neq; etiā si sit facili⁹. a habeant

rationabiles cause illi dimittendi. et aliud agendi. Exempla gratia ad experiendam propriam libertatem

Quia ars perfecta non deliberat sicut ex virtute agit aliquis bene qui subito. sic ex perfecta assuefactio vicofus quasi repente precipitatur in culpam et ita male habitatur in vicijis et in iurando occupando. odiendo. inuidendo. et similibus ferre demetur continue sicut virtuosus assidue merces crescit ut verum sit. quod iustus est iustificetur adhuc et quod sordidus est sordescat adhuc. Nullum desiderium rei illicite factum tantummodo sub odicione actualiter vel habitualiter adhibita est de se mortale delictum. de peccatis tamen propter appetitum sensualis concupiscentie nimiam. quod scienter dimittit inualescere ex talis desiderij continuacone libera potest ipsum in mortalia deputari. quod quod amat periculum peribit in illo. Nullus agens bene secundum omnes circumstantias dici debet dare scandalum alteri. quantumcumque scandalizetur alius

Scandalum enim est dictum vel factum minus rectum. prebens alteri occasionem ruine. Nam in via omnino recta si quis ceciderit nec ex scandalo vie si ex proprio defectu perueiet. Solum ille scandalizat active. qui aduertens aut aduertente debet alios primo esse ad peccandum ex modo suo agendi qui sibi non est in precepto. nullo modo ipse operari non desistit. secus in casibus hic exclus

vbi malicia ppria est scandalū gratis acce-
ptū. vbi p̄terea non est aduertētia nec esse
debet de scandulo alteri. ⁊ ubi q̄s ad illud
opandum tenētur. Ille dicit̄ ex malitia
sua peccare et scandalum accipe nō ex actu
alteri qui informat̄ sufficienter de bonitate
hmoi actus. n̄lomin⁹ cadit in ruinā. vt si
ex voto eligionis emisso. p̄ntes p̄t̄ sufficiē-
tem de religionis p̄fectioē informat̄ionem se
scādalizari ⁊ querant̄. scandalū est hoc. nō
iam pusilloꝝ sed phariseoꝝ. acceptum sc̄z.
nō datum. Quilibet ab oī actu cui nō est
astrictus aliū de. tenet̄ de sistē. quādo timet
aut timē debet sc̄dm vehemētē d̄icturam
scandalū pusilloꝝ quousq; de illo op̄sc̄do
diligentiā ⁊ pleucit. nisi forte p̄ cōi vtilitate
vndio spūs sancti doceat illud tūc agendū
vt x̄ps fecit in publicacōe vitatis sac̄mēti

De. vii. p̄c̄is mōzlib⁹ ⁊ p̄mo de supbia
pp̄t̄tus gloie si est de vera gloia
et p̄pter deū. virtuosus est. Si de
vana citra deū et nō cōtra deum
vt in bonis fortuē natuē vel gr̄e
remialis est. tam ex gr̄e q̄ ex more. si sit ad
finem bonū. vt pro euitacōe infamie. aut p̄
magno bono edificacōis aliene. ille appeti-
tus discretus est et meitorius. si gloria sit

falsa et de peccato mortali aut pro fine malo principaliter et ultimate tunc mortalis est. Presumptio Arrogantia. jactantia et ypocritis generaliter et proprie sunt de illis que non conveniunt hominibus se habent si illa habere vel credit vel inordinate appetit. propterea semper habet errorem vel malitiam involuntariam quoniamque venialem et sepe mortalem secundum genus obiecti et iuxta circumstantias intentionis et finis ac ceterorum. Presumens de dei misericordia quod saluabitur qualiscumque peccauit et in peccato perseverauit errat in fide si hoc iudicat per intellectum et in moribus mortaliter fataliter afficitur pro voluntate absolutam que de conditionata non oportet et ita distingui possit in valde multis de intellectu et affectu que secundum hoc peccata varia naturam sortiuntur ut dicantur vel errores vel mali mores vel utrumque. Presumptio de multis meritis et gratiis falsa est et temeraria si non insunt. Si autem credatur et sentiatur quod ex se sunt principaliter impia est quantumcumque prius habetur quod si singulariter habere quis gloriatur pestifera est atque pharisayca presumptio Credere et sentire quod ex meritis precedentibus aliquod bonum aut premium consequatur non est presumptio vel error si ad deum tanquam ad originalem principium actu vel habitu solum referat

deus enim miseretur. cuius miseretur. hoc est
grām dat. vt ex illa aliam grām largiatur

Celare peccā sua. non ex se p̄pocriſis. sed
cautela prudens et debita. secus si fiat hoc
ex appetitu laudis false aut alteri⁹ malicie
p̄ncipali⁹. vel si ad malū finē vltiāte ēferat⁹
secus etiā si per mendacia opm vel signoz
vel verboꝝ talis abscoñtio q̄ratur fieri. quēad-
mod si ad celandū peccā sue luxurie. fingat
se aliq̄s ope. signo. aut verbo. luxuriā mariē
detestari. et castitateꝝ amplexari. cū sufficē
debeat. vt illam nō oñdat. Ita de supbia et
ceteris poss; dici. Presūpco. arrogātia. ia-
stācia. ⁊ p̄pocriſ. circa bonā natūe aut fortūe
min⁹ hñt peccā ⁊ peiculi q̄ circa bona gracie
p̄fectim gracie gr̄tum facientis. cū illa min⁹
cognosci possit in esse. Pertinacia in opi-
nioibus et actibus p̄prijs p̄ quā quis non
est patus corrigi. dāpnabilis ⁊ vix sanabil⁹
est p̄sūpco. ⁊ dū in rēores alioꝝ aut apud
religiosū est cūcta turbat et pdit. Nō est
seruit⁹ sed libertas parere legib⁹. qm̄ obli-
gacō p̄ vtu aut p̄ceptū ceteris pibus auget
virtutis et meli rōnem. vt ubiq; enī addi-
tur circūstantia bona in vto latere in p̄cep-
to obedientie. Subditi obligant obedire
superiorib⁹ in hijs dūtaxat resp̄cū quoz sūt

superiores et dum regulas sue divinae communitatis non
excedunt. Nullus actus debet ab homine
prohiberi sub pena peccati mortalis alicui invito
etiam subdito nisi ad illum iam sit obligatus per
legem divinam explicitam vel implicitam virtualiter
vel informam. Nam solus deus est qui habet
imperium eterne vite et mortis. Stultum
et iniuriosum pro superioribus est credere omnes
institutiones factas quales videmus respectu
subditorum obligare ad peccatum mortale sed
sunt multe accipiende ut communitates multe
ut monitiones multe ut consilia multa ut
quedam decentie et honestates et facientes
ad finem consequendum multe ut temporalis hanc
vitam solum regulant et ad penam temporalem si
transgrediantur solum obligant. Jurans
vel vouens in aliqua religione vel communitate
adimplere omnia que per regulam talis religionis
aut communitatis ordinata sunt aut erunt non pro
hoc censendus est esse obligatus sub
pena peccati mortalis ad observacionem illorum que
divina lex non vult taliter obligare quia nec humana
lex taliter obligare intendebat si recte ut supponitur
intendebat. Displicet deo infidelis et stultus
permissio infidelis que non servatur. Stultus que
discrecionis sale non odit. propterea stultum est di
cere. quod de ingrediendo religionem consiliandum non sit

sed ad primā inspiracōnem ingrediēdum
Potest sincero ⁊ recto consilio . religiois in
gressus dissuaderi . quibusdā ad tpus . alijs
in eternū . Sic de p̄latuē suscepōe aut stat⁹
virginitatis diceret . Attamē modestissimā
cautelam in dissuadendo scim⁹ exhibendā

Omne votū et iuramentū ad hoc q̄ obli
gatiuū sit ⁊ discretū . habet cōdicōes impli
citas . quaz̄ aliquas inutile . aliquas vtile
esset in iurando p̄ exp̄ssum apponere . Vna
cōdicō est . que reseruat sup̄ior̄ auctoritatē
Scda . q̄ iuramētum nō sit aut vergat in de
teiozem exitum . scilicet ad mōrle vel veniale
pccm nūc aut in post̄ . Tercia . q̄ nō sit in
salutis dispendiū . hoc est imp̄fctōis impedi
mentū . ut eēt vouere non intrare r̄ligionē
nūquā suscipere p̄laturā . aut non loqui cum
penitib⁹ . ⁊ similia . que licet possint licite q̄n̄
dimitti . nō tamē passim iuramēto aut voto
vallari . Quādo aliquis nec actu nec hitu
p̄ verba sua intendit iurare . nō est reus p̄
iurio apud deum nec etiā apud hoīes . si suf
ficiēter hoc ostiteit . p̄t tamē de incauto mō
loquendi vel scādalizādi vel asserendi vel
de intencōe fallendi culpāri . Hoc facit pro
religiosis et quibusdā alijs qui iurant per
votas suas ⁊ per aiām camis irrisorie . Et p̄

brny

burgūdis et assuetis iuratoribus p̄ter oēs
intencōnem obligandi se iuramento. In
stutucōnes huāne nō debent tales interpreta
cōes asp̄nari quales iuramēta a vota sc̄dm
concordem doctoꝝ sentētiā recipiunt etiā
dum ferrētur absolute. Alioq̄m in laqueū a
maḡnū salutis dispendiū verterētur. Sed
contempnere aliquā rem ut auctoritatem
supioꝝ est ip̄am vere vel interpretatiue nullā
aut vilem aut min⁹ iuste reputāe. Ois
peccans etiā venialiter cōtempnit q̄uis nō
ois talis agat ex contēptu. Sicut nec omis
supbus agit ex supbia. a ita in alijs multis
Contempnens auctoritatē supioris nō ex
passione vel fragilitate vel ex ignorantia s̄
ex cōtemptu q̄ est p̄ncipalis causa aut finis
t̄nsgressiōnis sue reus pecc̄i mortalis existit
vt dū q̄s dicit supiori in eo q̄ supior. Ego in
desp̄cū v̄io hoc agā qd̄ imbitetis alias non
adurus. Ad euitacōez pecc̄i nō sufficit b̄n
sentē a iudicāe de agēdis nisi v̄lūtas a af
fectus tali iudicō oformentur. Afficitur enī
sepius voluntas ad aliq̄ a ita talit̄ exequit̄
Ac si suus intellectus taliter agendū dicta
ret. Sup hoc incōtinētes circa quodlibet vi
ciū tam carnis q̄ sp̄s aptū dant documen
tum presertim in carne euidentius q̄ in sp̄ū

propter difficilem reflexionē sup actus intēio-
res & latentes . et hec abscofio crebro fallit
etiā ipos spūalitē ambulare uolētes . Po-
nentes intellēm libere vt talis est ponerēt
osequenter in eo pccm pprie . Alij ad negli-
gentiā aut maliciam volūtatis hnt rēferre
crimē omē suū . Nulla est negligētia vel
omissio crimiāliter culpabilis absq; osensu
vero vel interpretatiuo comitante vel preuio
Quid aut sit osensus intēpretatiu9 dcm est
Et hoc in angelis et in adam videtur origo
fuisse pccā . passio nālis vt ira . amor . gaudiū
odū . inuidia . fames sitis . delectacio . desiderū
& similes . si fiāt absq; oī osensu . nullū pccm
fūt . si vero cū osensu sed nō ex cōsensu . inter
venialia deputantē . Similitē de actibus rōis
tam in porciōē supiori vt est blasphemia q̄
in inferiori . vt est appetit9 vīdīcē dicere
Si in p̄ceptis pnalibus pena fit addita p
modū disiūctionis ad actū p̄cepti sufficit
penam solue dū act9 omittit . Si vero fit in-
posita pena . vt solū accessoria et inducens
ad p̄ceptū p solucōez eius non excusatur
p̄cepti tūlgressio . sed bene aliquū opensatē
judicāē aliter tanq̄ malū si fiat ex officij
iudicio et p testes legitōs nō est ex se ma-
lū sed virtuosū . etiā si p osessionē aut aliter

secretur eē per iudicē innocens nec aliud pa-
tēt effugiū qñ suo fūgētur officio. iudicāe
ppria estimacōne aliū ex aptis signis extē-
oribus. que nō possunt bñ fieri non est ex se
pcēm mōrle licet qñq; sit curiositas vernal
qñq; mortalis dū homo ab alijs meliorib⁹
aut debitis impediē aut dū per hoc in supbi-
am erigitur. iudicare altez leuū p̄sumpcōe
scdm p̄fūpcōes extēiores p̄sertim vebemē-
tes non ex se mōrle. Secus si fixa assertione
intēiori l̄ extēiori illud fiēt in magnū p̄mi-
dēdecus ⁊ malū. Nullus in vita iudicāndus
est tāq̄ dignus inferno. qm̄ spūs scūs opa-
tur subito. facta igit̄ non p̄sona sūt a nobis
iudicanda. Zelotopia que est vebemēs
amor suspicōsus nō satis fidēs de re amata
⁊ alie suspicōnes maliuole vt dum aliquis
semp̄ putat irrideri ⁊ falli vt quidam melā-
colici et quidam ex religiosis facilliter cadūt
si non rep̄mantur. Sed si addatur consēsus
liber sūt vt plurimum mortalia delicta aut
mortaliū delictorū vebemens causa. Vdo-
latria que est exhibicio honoris diuini ve-
re vel interpretatiue aut attributiue dum
alicui creature aliter q̄ sibi pōt cōpetē ⁊ apo-
stasia q̄ est recessus a vera religione ⁊ mur-
mur cōn̄ dinam p̄uidentiam ⁊ blasphemā

deo indigna ascribēs . qñq; fiūt ex supbia
intellcūs nolentis se captiuare in obfidū
fidei . a tūc ibi est error in fide . Aut solū fiūt
per deprauacōez affectus . a tūc fiūt malicie
ex se crimiāles . licz ex circūstancijs dici pos-
sint qñq; veniales . sicut est aliquis honoz
dinus pprie . aliquis solū p atēbuōnē aut
picipacōnem aut analogiā . Ita scdm hoc
varie sunt spēs ydolatrie quedā pprie . qdā
solū analogice dē . omēs tamē ex gñe suo
mōrles existūt . vt in inuocacōib⁹ demonū
jn astrologia de iudicijs circa ea que depē-
dēt pure ex libero arbitio . jn nigromācia a
pyromācia a gñaliter in supsticōibus oib⁹
phibitis atq; nepharns . quaz effcūs nez
a miraculo . neq; a natuā rōnabilit̄ expectai
possunt . Nulli facienti qd̄ in se est hoc est
bene vtēti domis dei iam hōis dēst deus in
necessarijs ad salutē . siue sint illa credēda
siue opanda . Volens credē a fantasias
ad oppositum fidei tollerās inuitus . sicut in
plerisq; vidē est . nō est infidelis sed mētue
Ita de uolēte penitē a deū diligē aut aliud
bonū facē ex affcū . quē indisposicō corporalis
impedit p̄ regula dicēmus . Tollat super-
bia a viris deuotis et abstractis . qz sentie
solacōnes spūales in affectu nō est signū

infallibile q̄ caritas infit. Sicut eaz carētia
caritatē deesse non odudit. Nā assuefactio
a cōplexio aut dyabolica illusio cause sunt
cur tales affect⁹ q̄nq; vel infūt vel nō infūt
Adorās adoracōe deo debita absolute ydolū
vel diabolū t̄nfigurātē se in āgelū lucis seu
xp̄m. a mōli crimiē neq̄t excusari. Neq; hec
ignorantia inuicibilis locū habz sed pbādi
fūt spūs si ex deo fūt. Secus si s̄b condicōne
implicita vel explicita hec adoracō fiēt. Vbi
probabilis coniectura de sic agendo contin-
geret quēadmod̄ hostiā nō sacratam ymo
lapidem hostie similem casus aliquis licite
faceret adorare. Pia intencō faciendi et
tenendi sc̄dm intencōnem ecclē si non excu-
saret multos ex xp̄ianis simplicibus ydola-
trie censerentur in adoracōibus ymaginū
cicius pulchre q̄ turpis a veteris q̄ noue
q̄si numiē aliquo ille magis q̄ alie ēplerēt
Inuidia que est dolor de ali De inuidia
eno gaudio vel gaudium de malo ex gene-
re suo mortalis est quia contra caritatem
Et presertim si dolor sit de bonis spiritali-
bus. Sed ex defectu deliberacionis vt in pri-
mis motibus vel ex malicia cōplexionis me-
lancolice. Aut quia dolor ille trahitur ex
tra genus inuidie potest non esse mortalis

vt dū dolet aliq̄s ex iusta causa et fine bo-
no. Detractio que est diminucō fame al-
teri⁹ occulta vel diffamatio q̄ est publica l
contumelia ⁊ ex pbracō que fiūt in facie eius
qui leditur fiūt ex gñe suo mōzles si dāpnū
vel dedecus sit nōbile. ⁊ si non trahātur ex
ppriam rōnem. vt si fiāt ad cautelā alioz
ne seducant. aut p bono reipublice vel cōi-
tatis alicui⁹. aut pro correctioē fr̄na. Sed
apud impfectos ista bene agē. scilicet alios
rē increpāē. sicut et se digne laudare diffi-
cilimū est. Ira p zelū. que est de malo cul-
pe. dicitur ex se laudabilis sed ex mō psequē-
di potest fieri vitupabilis. dū nec tpus nec
locū nec modū nouit obseruāē. p̄sertim qñ
p̄nacie iūcta est ⁊ turbantiū sedicōnum
magis adductiua q̄ sedatiua. Ira que
est motus scitatus ad inferendū vindictā
p malo sibi vere illato. si sit scdm ordinem
iuris nō est de se vitupabilis. sed rēducitur
ad irā zeli. vt in iudice vel p iudicem. secus
si ex libidine pprie vindicte p̄ncipaliter. vel
si iniuria non sit vere facta. sed ita leuiter ⁊
irzōnabiliter estimat. Ira est qñq; nālis
passio vt in melancholicis et coleicis. qñq;
p̄mus motus. qñq; sola impaciētia absq;
appetitu vltioris vindicte. qñq; refrigeracō

quedā caritatis erga primū . citra odium
In quibus casibꝫ aut nullū est de se aut ve
male pccm. Ira que est appetit⁹ deliberat⁹
vīdīcte pprie pter aut cōi iuris ordīnē ex
se ⁊ vt sic est mortalis. Presertī si vīdīcta
sic notabilis det̄menti   De accidia

Cecidiā dicimus esse tediū mēti
boni que ex gñe suo venialis est
quia cōtrariatur non caritati sed
eiusdem feruori. Sfit autē mōlis
dum p̄ eam aut ex ea mōle crimē incurrit
vt omīssio eoz que sunt de necessitate salu
tis vt despacio de diuino auxilio aut sui p̄
si⁹ interfectio. Sola negligentia mōlis est
p̄ quā id quod sub precepto cadit obmitti
tur quāuis culpabilior in exercitijs spiritu
alibus et perarchicis vt in missa q̄ p̄pha
mis. Ocium sanctum vite contemplatiue et
studiose debet homo quātū ex se magis ap
petere q̄ officia vite actiue presertim cum
obligacōne imminente manifesta nccitate
aut superioris precepto racōnabili accedē
te. Dimittendum est ocium pro caritate
proximoz inhabilis proxus ad ocium con
tēplatiue laboret ip̄e ex̄ius ad sui alioz pro
fectū. Et si aliq̄s ad vtrūq; valet velud ābi
dext̄ maḡ p̄fectio est ⁊ mīxturā hāc in statu

pntis indigentie optimā iudicam⁹. Euagacō mentis tpe orōnis. ex p̄cepto debite si fiat ex deliberato consensu. atq; teneat. illa sola intrūpit intencōez debitam orōnis. ⁊ facit ut p̄ceptū nō sufficienter adimpleatur nisi rursus iteret qd̄ p̄ euagacōnē hanc mfectū est. qd̄ tamē fieri aliquñ neq; delect neq; expe dit. neq; p̄t in missa. aut dū hora preterijt q̄bi. dū euagacōez. q̄ntūcunq; multa sit. ex deliberacōne tenē non volum⁹ tūc h̄itualis p̄maria ⁊ virtualis intencō p̄habita de orā do ut delemus iugit̄ vna manet. Exemplū est de pegrinacōne. Conuersio cord̄ ad deū tpe orōnis q̄nūis sit laudabilior cetis pibus. si scdm̄ verba et sensum orōnis fiat Attamē istud nō est ncc̄itatis. qd̄ de illitte ratis constat. et impf̄cē etiā cōtēplatiuis non rax est. Impaciētia ⁊ languida mollici es ⁊ effeminata cōpassio ⁊ mutabilitas ad oēz rētū sūt ex se vitupabiles ⁊ i culpā mōz lem vergūt dū ex inde ea que iussa sūt fieri vel exequi. scilicet ⁊ veritas vite doctrīne atq; discipline reliquūtur. Tediū boni pueni ens ex difficultate opis. aut ex malitia cō plexionis absq; culpa plus in iohanne q̄ in petro auget meritū ⁊ laudē iohānis. si ⁊ dū in cetis ip̄e cum petro equaliter opetur

Difficultas in ope virtutis ex assuefactio-
ne vicōꝝ pueniens plus de pſe dimittit rōez
laudis ⁊ glorie meriti q̄ augmētꝝ. Tamen
male habituatur quā nifi ex maiori conatu
opus simile ad bene hītuatū p̄ficere nequīt
magis inde ēdditur incidētaliter cōmendā-
dus. Pusillanimitas qua quis contra
iudiciū ſupioris ſui ⁊ prudencioꝝ ſui repu-
tat ſe minus iuſto ad aliqua faciendum ⁊
p̄tinaciter refugit officia a ſupiore impoſita
ad inobediētiā ſupbam imputatur quia
iudiciū ſuū nimis p̄fert ⁊ inmittitur pru-
dentie p̄prie. Secus ſi ducatur p̄prie lege
ſpiritus ſancti de qua debet eē certus. Secus
p̄tēa ſi ſciat piculū ſuū euidentē. de quo ſic
facere ſupiori nequit

De Auaricia

Auaricie obiectum eſt immodera-
ta poſſeſſio quod ex genere ſuo
non videtur eē mōꝛle vniuerſalit̄
ſed in mōꝛle trāſit dū ex delibera-
tione efficaci ⁊ abſoluta appetuntur querū-
tur vel rapiūtur aut retinētur aliena inuitis
dñis qualicūq; modo fiat clam vel palam
vi vel fraude conſilio vel auxilio. Preſertim
ſi res ſit notabilis detrimenti ⁊ appetitu ſuf-
focante racionem et a dei ſeruicio penitus
impediente etiam licita vel propria bona

appetitur querunt seu retinetur. quasi in eis
spes totius auxilij velud in deo poneretur
mōle est: quā avaricie spēm aplūs ob hoc
appellavit ydolorū seruitutē. Non debet
aliquis dici tenē rem alienam invito dño
quūvis nesciente. qñ dñs p̄sumit rōnabilē
ōsensurus ex familiaritate vel aliūde dum
sciuerit. aut si iux̄ dictamē rē rōnis ita debz
ōsētē quēadmod in extrema nccitate aut
dū cū nōbili detrimēto reddētis. ⁊ cū modi-
ca vtilitate recipiētis alienū. qđ dāpnū s̄b
pua expectacōe pōt euitari. null⁹ preterea
gladiū arreptū dicēt reddēdum in manus
dñi dū fuerit. quāq̄ illū instātius repeteret

Sub furibus aut sacrilegis aut raptori-
bus op̄hēdūtur quo ad crimis equalitatē
q̄tqđ sit de restitucōe faciēda ipi⁹ aduōti
fouentes causam quā credē debent iniustā
aut p̄ culpam p̄dentes iustam. ⁊ medici in-
fideles ⁊ iudices mali et prelati qui p̄ficiūt
officijs publicis ⁊ bñficijs presertū curatis
illos quos scire debent esse raptōēs ⁊ aīaz
destructōēs. bonis sp̄retis. ipsi profus ōsili
arē dñoz ad talias iniustas. ⁊ gñalit̄ qui
taliam agūt aut etiam ōsentiunt agentibus
Acquire medijs illicitis. illicitū est plus
vel min⁹ iux̄ maliciā medioz. varie insuper

scdm naturā contractuū in acquirendo. Ita
vt qñq; trāseat res in verū dñium peccātis
qñq; nō. Cōtract⁹ enī qñq; irritat diuino
iure l' huāno qñq; permittit ut infra dicē
dū est. Symoia q̄ est studiosa volūtas
emēdi aliqd̄ spūale vel ānerū spūali cōstat
q̄ de gñe suo est mōrlis pl⁹ vel min⁹ pprie
vel in pprie iux naturā eius qd̄ dicit spūale

Tpalitates enī ecclie q̄uis eis dicite sint
pprie tñ spūales nō existūt. nec symoie no-
mē nisi posituo Jure recipiūt. In actibus q̄
sūt symoiaci solo juē positio cadit p̄scriptō
vt in recepcone moderata p̄ sigillo aut lra
aut sustentacōe ministrozū in collacōe ordi-
nū. in alijs nō ita. Sfaciens aliquod op⁹
spūale a inde mēcedem tpale expectās aut
econ q̄si vnū sit rōnabile p̄ciū alteri⁹ symo-
iacus est aut yesita corde vel ore vel ope
dicit aut tpale q̄tq̄ pōt precio tpali opari
vt est obsequiū curialiū a similia. Sustēta
cōnem suā moderatā in tpalibus aliūde nō
hītam si quis expectat ex ope spūali non
incurrit ex hoc symoiacā p̄uitatem. quia
dignus est opari⁹ mercede sua. Caueat tñ
turpis q̄stus a scādaloſus a intencōis o-
culus conseruetur incorruptus vt non ibi sta-
tuatur principalis finis in mercede tēpōali

sed subordinat⁹ ad deū. aut non extra deum
ita de predicacōe. ymo de dilcōne dei super
oia dici posset. et de bñficiōz appetitu. Sy-
nomiaco ex pacto vel ope nullū ius acq̄rit
in bñficio vel fructibus eius. qñ restituere
teneatur. secus si steteit in sola volūate q̄
iā nō diceret studiosa. Similit^r de hereticis
puniendis odistingue. De ludo taxilloz
de torneamentis. de vsuris varijs et pallia-
tis dicūt iuristaz pluēs. irritatos ab ecclia
illic eē tractus. Secus in mētricō et histrio-
natu. et symonia intiori. in missis cantādis
et alijs quibusd^r. vt forte in deicis mercatu-
ras aut medicinā. aut aduōtā absq̄ disp̄-
facōe exercētib⁹. Bñficiatus iusto titulo
si simpliciter omittat dñm seruitū in oib⁹
non videt acquirē ius in fructibus apud
deū. Multa faciūt ad hoc ut aliq̄s faciat
fructus sui bñficij esse suos in foro exteiori
ymo et q̄ restituere non teneat. que aīam a
pccō mōzli non liberāt vt intraē subito ctis
horis ad eccliam et intēcōne solū questuosa
et similia. Si circa bona beneficiatus ha-
beat instituta p paupibus et illa vsumit ad
alios vsus. ip̄e ad restitucōnem obligatur
Secus si totū sit om̄ssum fidei sue. vbi et si
peccet grauē et sacrilege quādoq; abutēdo

bonis illis luxuriose tñ restituere nō tenetur
Si teneat quis plura bñficia ex dono supio-
ris in casibus nō excusantibz hāc pluralita-
tē. peccare pōt vsqz. cōferēs p̄ indiscrecōem
Recipiēs p̄ ābicōnem. Nichilomi⁹ occupās
restituere p̄cepta nō tenet. Sed nisi peiteat
a p̄ futuro p̄uideat nō erit ei sal⁹ Qñcūqz
multa bñficia aliqs teneat auctoritate su-
prioris illa p̄nt dici vnū bñficiū sicut pluēs
tunice in magnis frigoribus vna tunica et
hoc vnitatem morali si illa oīa nō sint nisi ad
sufficiētē decentiā status occupantis seclu-
so scandalo et impossibilitate officandi p̄
se vel aliū nō exñte. Beneficiū datur p̄pter
officiū nō quidē in dicendis hōis solū. Alio
qñ duplex officū ad duplices hōās obliga-
ret. Sed officū est quid qd ecclie a proximo
prodest scdm q̄ magis beneficiatus est ma-
gis obligatur. Si omnibus circūstantijs hic
indē pensatis iudicare debeat prelat⁹ petz
esse sufficientiorē notabilē a simpliciter ad
hanc curā obtinēdā et det sciēntē insufficiētē
peccat mōlter quia nō habet rectū oculum
Secus si nō sit nōbilis dñia. In collacōe be-
neficij p̄sertim non curati haberi potest r̄spe-
ctus licite ad obsequia licita et honesta ali-
cui⁹ a ad gen⁹ et ad sp̄e p̄ficiendi in futuro

a alia multa. dū tamē intencō p̄ncipalior a
finis sit deus a vtilitas ecclie. a scādalu eui-
te. Insufficiēs ad obsequiū ecclie p̄serti
de quo nō est spes de breui p̄fectu quocūq;
si p̄moueri querat. peccat mōr̄liter. a eum
p̄mouēs similis. si hoc scire tenebat. In
moralibus id qd̄ modicū est. p̄ nullo repu-
tat. tamē diuiti modicū est qd̄ paupi non
parū. nec insup modicū dicendū est apud
deum. illud qd̄ efficacit̄ a p̄ncipalit̄ inducit
aut induci querit̄ ad aliud q̄ debet. Sec⁹
si pui sit incantamenti et velud occasionalis
in mtencōe recipiētis a dantis. scdm̄ hoc qm̄
tacet̄ munez̄ recepō in iudicib⁹ et p̄latis
Raro licet alicui querē prelaturam. sicut
raro or̄ngit. vt̄ aliquis possit absq; p̄sūp-
tione iudicare se talem. qualē dicit aplūs
oportē ep̄m esse. Tamen ncc̄itas euīdens
ecclie et p̄babilis v̄iectura fidē faciēs de suffi-
ciētia sua p̄nt̄ appetitū talē aut excusabilē
aut laudabilē efficē. Liberius p̄t̄ homo
litteratus licenciā in sua sc̄ia q̄ prelaturam
aperē. scdm̄ itaq; exigit p̄fciōnē in ḡtuitis
de qua nō ita licet p̄ mē. sicut de erudicōis
qualitate. Dū curat⁹ baptizare puerum
sine pecūia. aut sepelire mortuū nollet. licet̄
alicui ḡue piculū in mora vidēti daē pecūiaz

non ut precium sed intentione rationem suam redimendi pecunia tamen nec cum curato non in dominium et ius tanquam vere data sit sed in predictionem debentque ipsa restitui. Simile de prelato et iudice damus iudicium in eis quod gratias ministrare debent. Studium scilicet presertim auctoritate superioris et ad proficiendum pro se et alijs in posterum non ad otium vel curiositatem susceptum excusare potest prelatum vel curatum a residentia personalis pro tempore ubi de vicario sufficienti provisum est. Alioquin studere est se mercenarium et lupum omnibus exhibere. Ad vigiliis mortuorum et alia suffragia que in ecclesijs secundum distributiones cotidianas instituta sunt beneficiatus studens aut legitime absens non tenetur. Horas canonicas adaptate horis diei ut primam prime terciam terciam quavis singularibus personis sit congruum non tamen necessarium. Horas enim quasdam preuenire vel subsequi pia intentione seu utilitate probas est. ut de sero dicere matutinas pro mane sequenti. Vsum ecclesie sue cuius suus est principalior titulus aut quam actualiter incolit beneficiatus regulariter insequi debet nisi dispenset vel superior auctoritas vel paupertas vel pia conuiuentionum caritas atque utilitas. Usura proprie dicta

que iuri dino a naturali contrahat. et de se moe
lem culpa habet. est aliquid recipere ex pacto
ultra sortem. Sortem vero estimam⁹ appella
tam. ius quod habetur in re per venditionem aut
empconem. aut alium modum. secundum quem transit
dominium rei in eumentem et fit sua. Quia ius
vendi pecunia ad tempus vel pro tempore. non transit
in aliquem absque eius dominio. propterea in materia
pecunie emodatio et venditio coincidunt. et
illic sepius vsura collatur. ubi enim aliquis pro re
sua aliud dare compellitur. Recipiens ad
vsuras necessitate compulsum sub intentione dandi
illud quod est ultra sortem tanquam suum. et ad redi
mendum veritates suas et dampna. non videtur
mortaliter delinquere. quia nec proprie cum vsuario
dampnabiliter exigere precipit in crimine. Sed
nec pro hoc ius habet vsuarius in dato obsta
te ecclesiastica auctoritate que receptores habet
irritat. Omnis fere contractus vsurarius ex
gratia. potest pro pia intentione dantis et recipi
entis transferri a suo gratia in opere pietatis. ut
si causa succurrendi principaliter indigentie
proximi ex vna parte. et preseruandi se indepnem
ex altera. petat aliquis ultra sortem. nisi infra
tale tempus sua sortis ei detur: sic quod mallet res
te conscientia suam sortem apud se manere nunc sine
illo pretio. quam tunc cum tali pretio eandem recipere ob

dampnū certū vel pbabile quod ex solucō
nis dilacōe sortitur sicut in redditibz sēua
libus recipiendū p dños certis tēmis qñq;
pena pecuniaria imponitur non soluētibus
die assignata pōt aliquis recta intencōe et
p securitate solucōnis taliter statute in pū
culari contractū vel cōcessioē; ad tēminū. Est
autē illi⁹ intencōis signū si mallet creditor
id qd cōcessum est tpe statuto vel p̄us rēcipe
q̄ tēminū elabi ⁊ emendā incureret. Sic de
ementib⁹ reddit⁹ s̄ libtate redimēdi iudi
cam⁹ rēdicōes ad tēminū ⁊ ad tps in calori
p̄cio. Similit̄ cōmutacōes in quibz p dilige
tiā vendētis res in nullo meliorat̄ cū tamē
certum lucrū affertur absq; peiculo dampni
sunt frequētius peccata mōzlia quāuis nō
semp vsuā pprie dicta. In guerris faciēdis
que malis in numeris plene sunt nunc ad
istos innocentes nūc ad illos sola vtilitas
rei publice eas excusat a mōzli que vtilitas
est vno ciuū cū p̄ncipe ⁊ adinuicem. ⁊ cō
seruatio patrie aut euitacō dampni publi
ci notabiliter peioris q̄ sic dampnū p̄tcula
re ex guerra pueniēs. Guerre iniuste scite
esse tales aut que tales debēt iudicari nō
excusant. A furtis. homicidijs et Rapinis
quā restitucōes aut emendas fieri necē sit

quāti erit possibile. Seruitutes pploꝝ in
eis que nō sunt cōtra legē dei a natuē. pote-
rūt ex suis vel patrū de meritis. vt aspiracō
nibus a rebellombus rōnabiliē introduci
ut tallie que d angariacōes. a similia. sicut
iudeis postulātibus regem. dñs imposuisse
videt. Acceptō personaz in gubernacōe
reipublice a gñaliter apud omnē iudicē et
pñcipem de se illicita est. nūc mōrliē nūc ve
maliter ex circūstācijs a obiecto et politie
cuiuslibet mariē turbatiua. non est autem
acceptio psonaz nisi vbi debitū est a pitas
vtrobiz. Quia in gracijs faciendis. vnum
capere aliū dimitte. non est acceptio perso-
naz. aut si res nō sūt pares. Retinē t̄bu-
ta a s̄f̄idia rōnabiliē introducta peius est
furto simplici in subditis. a exigē violenter
aut fraudulēt s̄f̄idia imdebita a subditis
per pñcipē rapina dāpnata est qñ autem
hoc est. a qñ nō generali regula tradi neq̄t

Mutacio monetaz pōt esse par aut ma-
ius delictū ex se. q̄ esset in casu. falsam aliq̄
fabricacē. qñ scdm dāpnū reipublice opus
tale qdlibet assumit modū culpe. q̄ si pñ-
ceps dicat se dñm monete eē sit ergo dñs
bonus dispensator non tirānus dissipator
Omnia sūt pñcipis. nō quidē pprietario

iure nec p se sed pro nccitate rei publice. Et
quid mirū cū necessitas facit p sone etiā sin
gulari aliena esse sua. Omīa bñficia sunt
pape tanq̄ ordinatori supremo non tanq̄
dño aut possessori. ymo nec tanq̄ immedi
ato dispēsatori regularit̄ ⁊ vniuersalit̄. nisi
prelatoꝝ inferiorū iniquitas. aut manifesta
eccie vtilitas casibus certis istud exigeret

Ab vsurarijs ⁊ raptoribus quos cōstat
ex alio iusto nichil habē. stipēdia seruicōꝝ
fufcipe nō licz sub pena restituciois faciēde
⁊ p̄ticipatiōis in crimīe. Ab vsurarijs ⁊
raptoribus quos habē cōstat aliud ab vsuris
et rapinis sufficient̄ p sustētatiōē tot serui
torū utputa q̄tuor ⁊ nō pluriū. pōt seruitor
sibi necessarius vnus ex illis q̄tuor stipēdia
obsequij sui recipere. aliter nō. Nō dimitti
tur p̄cēm nisi restituatur ablatū hoc est nisi
volūtas efficac̄ restituendi assit dū possibili
tas ⁊ oportuitas accessit ⁊ prout sapiens
presertim confessor prelat⁹ determinābit. vt
q̄ veris dñis si supsunt aut heredibus suis
aut si fieri nequeat. quia nō sunt aut igno
rantur in pios vsus referant̄ ablata. Re
mini de bonis alterius ipso inuito licet du
cere statum vltra parcam necessitatem sui
et suorum. maxime vbi posset laborare

aut etiã in casu mēdicare. ppter hoc bonoz
omniũ cessionē pro finali remedio iura oſti
tuūt. Fur aut raptor non solum tenetur
restituere ablata. sed dāpna inde sequētia
oibus rite opēsatis. Similit̄ retētores testa
mentozum aut plus iusto differentes eoz
oplecōnē in grauē iacturā aiay. Nemo
de nc̄arijs suis simpliciter tenetur largiri
ȳmo nec de nc̄arijs sc̄dm statũ suũ sed nec
de supfluis suis. vt sua sũt sub pena peccati
mortalis. nisi vbi grauis nc̄itas circa altz
ipso p̄sumē detente q̄ alius non succurret
immineret. Nc̄itas enim extrema p̄mi
p̄ferēda est soli decencie p̄prij status. q̄nto
magis supfluitati. Sciēt dimitte supflua
sua nōbilē osumi p̄ putrefcōnē aut alias
pocus q̄ in vsus pios ipsa largiatur. vix a
culpa mōzli aut nūq̄ p̄t excusari. The
saurizāe de se nō est illicitũ sed puidũ. quā
uis ex circūstancijs p̄t fieri crimiāle. vt si
fiat ex alieno. aut despando de diuino auxi
lio. aut in grande p̄iudiciũ reipublice aut
si alijs peūtibus non succurrit. Vendē
rem cari⁹ q̄ emptā est. si nōbil sit excessus
in lucro. oibz miserijs et picul a industrijs
hinc inde opēsatis. est r̄gularit̄ de se malũ
et peius si ppter indigentiã p̄mi hoc fiat

Et si res vendita ex sua industria meliorem
conditionem nullam adeptam est nec in se nec ex
tunc considerata. ut quod propter iniquitatem. et ad usum
facilior. et similia. Defectus rerum vendenda-
rum quos quilibet ad extra presumit cognoscere
de facili sicut nec abscondendi sunt fallacibus
cautelis. Sic nec eos dici necesse est presertim
quo ad forum extrinseci iudicium et quo ad deum
etiam si precij quantitas proportionabiliter ad defectum
minuat. Damna que aliquis non ex culpa et ne-
gligentia sua mercando incurrit potest vendendo
deducere. Presertim si dampnum sit pertinens de se et
quod si regulariter ad mercaturam. Alioquin non oportet.
ut si de meitorum merces ignis fortuito as-
sumpsit. Secus propterea ubi ex culpa vel sponte
aliquis merces defectuosas adduxit ut in e-
quis et mulis fieri solet sed non licet ut vendat
pro integris neque deus irridet. Cum deceptio
ultra medium iusti precij contractum imitari leges
intemunt. In alijs vero casibus. etiam si pe-
ccent vendentes res suas enormiter tamen restituere
non tenentur ementibus quantum regulariter occurrit
iudicandum. Legitime prescribitur in re ipsa alie-
na illam neque quo ad deum reddere ostendit. Secus
si fraus in prescribendo fuit ut defectus bone fidei
que fraus si pateat in iudicio exteriori ad reddendum
dum prescribitur impellit quantum magis apud deum

si lateat aut pateat. Mercatores earūde
rez si ospirēt ad inuicē q̄ nō nisi p̄ tali p̄cio
nōbiliē excessiuo merces suas tradent. ipsi
quo ad forū exterius. si sciat. ⁊ quo ad inte-
rius dāpnādi sunt. Solucō decimarum
sacerdotibus est de iure dīno. quatin⁹ inde
sustentētur. sed quotā hanc vel illā assignare
aut in alios redditus cōmutare positi iuris
existit. In redditibus ad vitam emēdis
aut gregibus ouū prestādis ad modum
lucri sic in mercaturis. sic in silib⁹ regularit̄
tractibus quī nō penitus ex vno latē dau-
dicant. q̄ videlicet ad vtrūlibz nūc lucrum
nūc dāpnū imminet. nunc vendenti nūc
ementi nulla videt esse malicia de gñe. sed
circūstācijs alijs v̄stiri male posse nullus
nescit. Campsores p̄ centū frācis reddē-
tes certam quotā in fine āni cū integra pe-
cunia et similit̄ mercatores. difficile est ab
illicito tractu liberare. nisi bonificauit hos
tractus causa pia. qđ fieri nōnūquā posse
nō negam⁹. sed securius est oppositū. A
rebus que vsu peiorantur. a rebus insuper
quaz vsus t̄nslacōe dñij fructū affert certū
licitū est precīū locacōis adipisci. Empcō
nem decem solidoz ad p̄petuū sup̄ fundum
aliquē cētū libraz. aut sub obligacōe toci⁹

magne hereditatis. difficile eē. dicūt aliq̄
p̄ directū iustificare. p̄ indirectū autē posset
aliq̄s totū fūdum vendere pro viliori p̄cio
Postea ip̄m cariori recipe usq̄ ad deductio
nē illoꝝ decē solidorū De vicō gula

Vla est appetitus immoderatus
comedendi nō cōpetit ex suo ḡne
q̄ fit mōrlis nec etiā in delcācōe
inde cōsequēti. s̄fit autē mōrlis tri
pliciter. Aut si cōestio est cōi p̄hibicōez vel
votum siue hoc fit racōe cibi seu t̄pis seu loci
Aut sc̄do quādo aliqua fieri p̄cepta sunt ob
gulam scient̄ vere vel interpretatiē obmit
titur. vel p̄petratur p̄hibita. Aut tercio dem̄
q̄ quādo corpus aut racō nōbili d̄tmento
per gulā sciēter vere vel m̄pretatiē p̄ḡua
tur. In moralibus ille dicit̄ m̄pretatiē scire
aliq̄d. quādo et si actu scire negligat scire t̄n
debet a discrimi nō semet obicere. Vocam̄
insup sc̄ia; nō p̄ demonstracōez s̄ p̄ v̄temētē
a p̄babile diciturā. Jeunijs ec̄c̄i l̄ alēi absti
nētiē neō cū nōbili et p̄cognito ḡuamiē sui
corpis a vsus rōis obligat̄. sed uso scādalo
neō t̄n leuit̄ sibi fingat ḡuamiā ex ieiunij ab
stimētia qm̄ ex ip̄a paucoēs peūt q̄ ex gula
Pueri a senes a pregnātes a nutrices a
infirmi et paupes nō h̄ntes v̄n̄ semel refici

et laborantes nō hñtes aliūde statū opeten-
tem. et itinerātes auctoritate prelati et alij
consuetudinē dyocesis in qua sūt insequētes
ab ecclīe ieiunijs regulāe ius excipit. Vo-
tum cartusienē de nō esu carniū. utū insuper
alioꝝ religiosorū de multis obseruacōibus
duris als licitis. utū deniq; particulariū pso-
narū de certis cibis nō edendis in eternum
ut de capite in certis casib; necessitatis extre-
me. probabilē si vota hęc tenent imminētis
debet immutari. Non enim licet aliū cōtra
dei preceptū occidē. quāto min⁹ seipm. sedu-
dim⁹ tñ in oībus scandalū pusilloꝝ. De
teior atq; piculiosior est abstinentia immode-
rata. q̄ voracitas aut ebetas. si dicta absti-
nētia vsq; ad turbacōem cerebri et vsus rōis
nōbilit̄ et scientē vergat et adducat. Peccā
regularit̄ quāto sūt spūaliora. et quāto sūt
sub maiore spē boni palliata. tanto piculosi-
ora sūt et a sanacōe magis distāt. Hñtes
impedimētū de nō ieiunādo legitimū. qd nō
est exceptū a iuribus p̄ expressum. securius
agūt. quāq̄ non sit necē si dispensacōnem
prelati q̄suerint. et q̄ secrete agant id qd
agūt ne alij scandalizent. Caritas fr̄gē
credidit omestione alias illicitā quāq; p̄pter
hospitē. quāq; p̄pter infirmū consolacō. quāq;

propter obsequium prestandum ut in seruatoribus
monachorum. et etiam principum pregestando et in
pregestantibus cibis eorum esus occidit. Pre-
ceptum de ieiunio ecclesie potest aliquando seruari dum
contra deum mortalis gula committitur. Sic in multis
dicendum est. Ebrietas autem mortalis est et gra-
uiter omnis delectatio cibi et potus. quando aliquis
tanta libidine comedit et bibit. Et postponit
deum sic quod ubi aliquis dei preceptum unum vel
alio debet a se violari. nonominus a tali delecta-
tione non cessaret. Secus si delectaret etiam
ex consensu libero contra deum non hoc facturus si
deus prohiberet. tunc enim vel nullum est vel tantum
veniale delictum. et habet hoc regula in multis
aliis materiam utilem locum suum. Probabile
est comedentem ter in die ieiunij sine causa
non esse peccatorem precepti in secula comestio est
sicut in secula quod quod oppositum tenere sit seculus
De comestionibus spirituum et similibus com-
munitudo teneat et delectationis nimia libido
vitetur. Inebriare alium scienter ut usu
careat rationis in eius notabile detrimentum
peccatum mortale est. De vicio luxurie
Vixitiam ex genere suo mortalem dicimus
propter corruptionem generatiue virtutis
maiores quam nutritiue ac maiorem eius
necessitatem. Et quod contrariatur huic precepto

Nō mechaberis. et ut p bona m̄imonij ad
iste queres excusari. Confessus in delcāō
nem luxurie circa obiectū sibi p̄hibitū est
mōle p̄c̄m. siue sit in cogitacōe seu in verb
aut in visu. aut tactu. aut nutib⁹. aut opa
cōne. Quāobrem familiaritas magna hoīm
carnaliū mutuo. p̄sertim ad nudū. q̄ntūcūq;
sint eiusdē ḡnis aut sex⁹ aut diuerse etatis
p̄iculo p̄ima est. ideoq; vitāda. Graui
tas p̄c̄oz luxurie ex ḡne sic ordinat. scdm
grau⁹ et min⁹ graue. quāq; ex circūstātij
possit eoz ḡuitas aliē variari. Bestialitas
cū brutis. Sodomia cū eodē sexu. aut in va
se nō ordinato. Mollicies secū. Sacrilegium
deō dedicatar. Incest⁹ p̄ntū. Stup⁹ et v̄ginū
Adulteriū ligatorū. sformicacō solutorum.
Luxuria ḡnaliter. Licitū est suam castitatē
sicut p̄p̄riā vitā defendere. vim vi ēpellendo
Delcāō viri cū vxore licita est causa p̄
causa reddendi debitū. causa p̄seruacōis
ab incōtinētia p̄hibita. Et si sola delcāō q̄
ritur. infra met̄as t̄n̄ v̄nculi m̄imonial
sic q; extra nō querētur. neq; sit cū circūstā
tij aliūde p̄hibitis. illud aut nullum aut
tantū veniale p̄c̄m est. Vxoratoz alter
peccare p̄t mōrliter in m̄imonio. si cū detri
mēto nōbili plis ocepte aut ḡnande sciēte

fiat ut tpe menstruoz si extra vas si cū desi-
derio absentis quasi pñtis. alterius non fui
si pñcipaliter ex causa aut ex fine mōlitter
norijis. Sfacili⁹ est sepe ab ope carnali to-
talis abstinentia sicut in virginib⁹ ⁊ vidu-
is q̄ modeste maritalem copulam exercere
sicut febris potu ⁊ ignis flatu et pruritus a
tactu tandem magis succendūtur quia cor-
pus sacerdotis si vxoraretur ess⁹ vxoris sa-
cerdos qui totus esse debet dño cōsecratus
⁊ expeditus a cura rez⁹ familiarū ⁊ solutus
legibus ciuilibus ⁊ oracōni iugiter vacare
racōnabiliter astringitur voto castitatis

De preceptis decalogi

⁊ ligere deum super omnia. ex toto
corde. ex tota anima. ex tota vir-
tute. quātum sufficit viatori ad
salutem est taliter affici. ad deū

actu vel habitu. q̄ dei amicitia. cuiuslibet al-
terius rei dilectioni añponit. Sic q̄ pro nul-
la dilectione fui vel alterius. caritatem vel
let deserere per transgressioēm cuiuscunq;
p̄cepti dñi. Nemo scdm legē tenet pot⁹
eligere amichilacōnem seu dampnacōnem
eternā. q̄ peccare mōlitt. neutriū quippe pōt
eligi licite stante lege de p̄cepto hñde carita-
tis tūq; neq; amichilacō stat neq; dāpnacō

Proposita alicui viatori ista questioē et
similib⁹. an citius pateret esse in igne per
vñū diem. q̄ p̄cō mōli osentire. nō tenet
circa hoc deliberare absolute de altā p̄cium
sed teneat suspēsum iudiciū cōsiderādo fragi-
litate suam. ⁊ fidēdo in dīna misericordia
que vel nō paciet eum in talē tēptacōnem
incidē. aut si patiatur deus. faciet cū tēpta-
cōe puentū. vt possit sustinē. Propositis
hmoi questioibus. q̄d homo faceret tēpta-
cōne forti p̄nte. Aliud est optare ⁊ desidera-
re illud q̄d est melius. ⁊ iudicare illud esse
eligibili⁹ aut min⁹ fugibile alto. Aliud de-
liberare absolute. q̄ ip̄e sic facēt ⁊ sic eligēt
qm̄ p̄mū est pie ⁊ fidelis aie. sc̄dm de p̄sup-
cōe ⁊ temeritate culpatur. Jurare p̄ deū
q̄d ē cū testē veritatis adducē. fit licite. p̄mo-
meitorie. dū veritas subest. ⁊ cōuēntia comi-
tatur. et pia nccitas ex huāna infirmitate
cōsurgēs impellit. Juraē i vanū est p̄prie
deū in falsitate. cui⁹ esse testis nequit muō-
re. p̄mo dū ex deliberacōne fit. sēp est mōrle
Exigē iuramēta ab hys de quibus vete-
mentior est p̄sumpcō. q̄ de opposito apud
erigentes q̄ deserabūt. ⁊ ad hoc ex delibe-
cōne inducē. vix aut nūq̄ carz mōli delicto
misi forsā qñqz apud iudices q̄b⁹ ex officō

fic erigere necesse est. Neq; necesse est neq;
vtilē a sepe crimiōsum erigere iuramēta ab
hīs qui questionant in iudicō exteriori ec-
clesiastico vel civili quādo p̄sumi potest vehe-
menter q̄ quidā dixerant a quādo eorū
iuramēto nullaten⁹ statur. De re penit⁹
occulta que scilic; non p̄t p̄bati testibus
duob⁹. neq; rem publicā scandalizat null⁹
in foro exteriori licite potest ab alio inuito
iuramentū extorquē. Quāuis semp non
tamen pro semp obligemur colē deum non
solū mentaliter sed etiam signis extēiorib⁹
Illa tamē signa pro varietate t̄pis a hoim
possunt variari sicut oīones genu flexiōēs
thurificacōes p̄strationes a presētacōnes
candelarū viciē a similia. Signis extēiori-
b⁹ nūq̄ bñ colit̄ deus quādo illa vel nequnt
fieri t̄no aio vel scādalizāt ex similitudine
sui ad ydolatriā. aut aliā inhonestatē. quē
admod̄ fit in isanijs stultorū apud multos
et in istis delacōib⁹ baculoꝝ p̄ mulieres sa-
cris ornamētis indutas a q̄busc̄ similib⁹ q̄
oīa p̄latoꝝ sollicitudo tēret abradē. Ob-
seruacō sabbat̄smi quo ad circūstātiās t̄pis
a modis a loci p̄ mariā p̄te r̄licta est det̄mi-
naciōi p̄latoꝝ q̄ cognoscit̄ tū ex eoz̄ institutis
tū ex c̄suetudinibus p̄ eos legit̄ie tolleratis

De opibus seruilibz nō exercēdis diebꝫ
dnicis ⁊ festiuis plꝫ vt frequentē detmīāt
cōsuetudo loci ⁊ psonaz ⁊ p̄latis tolerata q̄
alia lex scripta. Cōsuetudo exercendi opa
seruilia. hec ab istis. hec ab illis in diebꝫ fe
stiuis. tūc maxīe dicenda esset corruptela
q̄n totalit̄ a seruicō dei. ⁊ a cultu festoz et
maxīe ab auditu misse reuōret. q̄n pret̄ea
hec seruilia magis ex cupiditate q̄ pia n̄cū
tate reipublice p̄tractantur. Joci et alie
recreacōnes corpales apud vulgꝫ diebus
festiuis. quāq̄ sepiꝫ amixtas h̄ant malici
as ōtra dei legem. non t̄n p̄ directū eccl̄iasti
cis obuiāt institutis. Opa seruilia plerū
qꝫ fr̄uōsius fierēt. si nō ea p̄hibēt eccl̄ia q̄
illa que vulgares in festis exercent. p̄pt̄ea
p̄latoz interest attendē circa festiuitatum
multitudinē ne sit illa ad cumulū p̄c̄i p̄ci
us q̄ ad cultū. Diligē primū sicut seipm
est velle. primo ea oīa que sc̄dm rcām rōez
homo vellet similit̄ primū suū velle sibi hec
autē sūt indisp̄sabilit̄ bona caritatis ⁊ glie

Quia bonis fortunē ⁊ nature ⁊ gr̄e gratis
date p̄nt hōies abuti in p̄niciē sui vel alioz
nō quilibet tenet velle illa cuiūqꝫ primo
suo. sed aliqui nō velle. qꝫ ⁊ sc̄dm rcām rōnē
ita debet homo velle de seipō. Sic iudex cū

amorem proximi necat ipsum aut bonis spoliat
Sic ingenium et scientiam et diuitie possunt desiderari
isti vel illi proximo non adesse dum nocitura
credunt. Ante religionis ingressum teneor
puidere necessitati pentum extreme si
possum dum non aliunde patz eis prouisio nec
excusaret me religionis ingressus quoniam peccatum
intraudo. et post introitum penitendo. Si tamen
necessitas illa non fit extrema aut patz aliunde
prouisio. non teneor per iuuando exire religi-
onem iam professam. Superioribus nostris qui
omnes dici presunt prout obediendum est de rigore
in eis solis in quibus superioris sunt magis
autem ei cuius auctoritas potior est attentis
circumstantiis persone temporis rei publice et utilitatis
in istis ut in concernentibus rem publicam
plus obediendum est principi quam patri
secus in re domestica. proportionabiliter de monacho
respectu pape et Episcopi et abbatis et principis
temporalis distinctio locum habet. Quanto
plures dilectionis cause occurrunt circa aliquem
primum ut est habitudo prelationis et subiecti
omnis adinuicem bonitatis et ratio omnium
beneficentie consortij prece et similia. tanto
ceteris paribus ille debet plus amari et preferri
tamen obligatio legibus cauta obseruanda est
Ab inimico pato tollit satisfacere de iniuria

ego teneor satisfactioē; suscipe vel indulgē
tamē verbū meū . aut societate solitā aut
alia dilcōnis signa possum mēdicē ad mei
a fui cautelā a non ad rancorē. Inimicū
nō patū corrigi diligo quātū sufficit ad salu
tē si ei nolo malū dāpnacōis . neq; dampni
tpalis p iniusta media. Inimico meo in
corrigibili optare fas habeo . vt talie sibi sit
in aia vel in rebus . qualie sufficit ad hoc q
neq; michi neq; reipublice iniustū dāpnū
possit inferre. Jure naturali . vim vi expellē
licet . sic q impetus aliq; a qlicūq; psona
cuiuscūq; dignitatis etiā papalis via facti
a nō hñs iuris remediū . fas habz iniuriati
de scō rēistere scdm qualitātē iniurie . scilic;
quātū requirit a sufficit cō illū . ad sui tuta
mētū ab hac facti via. Casus multi esse
pnt . in quib; aliq; se gerens p papa a pro
tali hitus ab ecclia . potit a subdito licite vel
occidi vel incarcerari . vel p modū quendā
appellacōis ab eo . vel subtractōis a sua
obediētia dedm ari nisi forte obstaē mōstre
tur ostitucō aliq; non huāna solū . sed dīna
atq; reuelata . huic naturali iuri p iudicans
Nunq; p saluacōe vite aut cuiuscūq; rei
sue licet alicui mortem alēius de pse scientē
via facti pcurare . a maxie illius qui nullā

9 m

infert iniuriā. Nūq̄ pro saluādo vitā suā
corpalem sūt innoxij via facti a se puēndi
vt si nō aliter euadē pōt aliquis se pseque
tem q̄ cōterendo puulos viam obsidentes
mors poti⁹ est expectanda. Ita dū quis est
in extrema famis necessitate non debet ab
alio simili famelico panē necēariū extorq̄re
¶ In omni sacramento si de De sacramētis
fit intencō actualis vel habitualis faciendi
illud quod xp̄s instituit ⁊ eccl̄a intendit n̄
agitur. Similit̄ si forma amittit̄ aut corūpi
tur ⁊ si mat̄ia debita aut si minister ydone⁹
defueit ⁊ hoc precise q̄ aliquis scismaticus
est vel hereticus vel presciscus et excoicatus
vel degradatus non redditur impotens ad
efficiendum vel conferendum sacramenta
nisi desit aliunde vel potestas ordinis vel in
tencō debita. vel mat̄ia vel forma. quāuis
exercendo talia in casibus prohibitis. gra
uis delicti reus teneatur. ¶ fiat semper qđ
melius erit de possibilibus dum circa sacra
mētōꝝ ministracōez dubitacō aliq̄ or̄get
aut suppleat̄ caute id quod amissum fuerit
⁊ sub qđdam or̄dicōne si nō eit illud iterādū

Cerimonialia seu figuratiua legis antiq̄
ante cristi passionem erant iudeis necēaria
postmodū pro aliquo tpe licita s̄ inuitalia

tandē ut nūc obseruātib⁹. ⁊ spem in eis po-
nētibus mortifera . nec ab eis sumēdum est
efficax argumētū . q̄ mō talia in aliquo ca-
su agē debeat⁹ . In cau dubio vtemēt
an aliquis sit vel non sit batizatus . vt si sit
expositus vel baptizatus in noie xpi tātum
aut alio tali dubio . itereē baptismus sub
hac odicōne . Si tu es baptizat⁹ ego non te
baptizo . Et si nō es baptizatus . ego te bap-
tizo . In noie p̄is ⁊ fi . ⁊ sp̄s sc̄i . Baptismū
sanguis dat martiriū . et flamis . ⁊ tricō de
pcc̄is aut satisfactio gratuita ⁊ p̄mus nō re-
iterat . alter ab obligacōe baptismi flumis
si facultas affuit . nō excusat . Ea que sūt
de decencia sacramētōrū nōbili . instituta et
p̄mulgata ab eccl̄ia . nec abolita sunt p̄ nō
v̄sū . et si non sint de necitate sacramenti ad
faciēdū id qd̄ intēdit . sūt tamē de necitate
p̄cepti ad obligandū nescientē ⁊ negligentē
absq̄ rōnabili causa dimittantē . S̄ forma
in oi sacramēto p̄t corrūpi . aut p̄ addicōez
aut p̄ subtractionē . aut variacōez . aut inter-
ruptōez nōbilē . quia modica non impedit
Similit̄ addicō . subtractionē ⁊ variacō . si nez
trahāt formā ad sensū aliū . nez in intelli-
gibilem reddāt . licet indiscete ⁊ culpabiliter
fiant . sacramentū tamē nō ānullāt . Nec

in baptismo sunt de necessitate sacramenti minister idoneus. materia que est aqua elemental fluida ad dnam luti et aquarum que sunt artificiales. intentio actualis vel habitualis faciendi quod ecclesia intendit intingendo non submergendo ex aqua illa baptizandum aut eius partem principale nudam. et quod aliquoties consentiat se; actu vel habitu vel in penitus. dicendo simul hanc formam. Ego baptizo te in nomine patris et filii et spiritus sancti. amen. Minister idoneus baptismi regulariter et extra casum necessitatis est ex ecclesie precepto sacerdos qui premittere habet exortismos et cathechizandem et alia observare que in libris continentur. Sed de necessitate sacramenti quilibet viator ad excludendum angelos vel demones que simul possunt intingere et verba proferre. ad excludendum manum et mutum alium a se quod nemo se baptizat et intendens actualiter vel habitualiter quod ecclesia intendit etiam si nichil credat de effectu

Baptizandus idoneus est quilibet viator non baptizatus qui consentit interpretatione baptizari vel in fide parentum vel offerentium eum vel ecclesie si nunquam fuerit capax rationis ut paruuli. Si autem fuerit aliquando capax rationis et dissenserit continue baptizari aut si nullomodo consentiat dum utitur ratione

baptizari nō delet. Secus si pante cōfēserit
nec reuōuit. qz p̄sumit ab ecclia nūc cōfēsur⁹
si rōne nō carēt. Baptizādū non est fas
cōfitei sacramentalit̄. cū baptismus sit ianua
sacramētōꝝ. et de originali cōfiteō actualis
nequāq̄ exigitur. de actualibus v̄ro sufficit
displicentia in gnali absq; obice male volū-
tatis pponentis actualit̄ se peccaturā. quo
obice postea cessante baptismus efficaciam
suam capit. Baptismus dimittit penam
a culpā ex integro. loquendo de pena debita
p̄ccis. non ex ciuili institucōe. vt sūt irregu-
laritates ⁊ mortes p̄ delictis certis. loquē-
do p̄terea de pena debita p̄ se. qz penalitates
huius vite debite originali p̄ accūs manēt
vt sitis fames ⁊c. quoz causa est p̄ccm ori-
ginale. sine quo non remissent. Si puuli
infidelīū baptizent. inuitis pentibus in fide
ecclie. illi sūt vere baptizati. nec debent reddi
pentibus. si piculum timeat. Similit̄ illi qui
metu inducūtur ad interius cōfenciendum
baptismo. quāq̄ talia agē. cōis vsus ecclie
non approbet. Baptismū flumis differre
licet. qñ ⁊ vbi non apparet scdm̄ v̄similes
dicturas prima mors. ⁊ spat̄ possibilitas
seu cōgruitas maior. recipiendi in posterū
quo casu. ⁊ si subito baptizandus morietur

amore proximi necat ipm aut bonis spoliat
Sic ingemū a sciam a diuitie possunt deside-
rari isti vel illi proximo nō adesse dum noci-
tura credunt. Ante religionis ingressum
teneor puidere ncitatū pentum extreme si
possum dū non aliūde patz eis prouisio nec
excusaret me religionis ingressus qñ peccē
infrando. a post introitū pfitendo. Si tamē
ncitas illa nō fit extrema aut patz aliūde
prouisio. non teneor p iuuando exire religi-
onem iam pfessam. Supiorib⁹ nris qui
omēs dici p̄res p̄nt obediendū est de rigore
in eis solis in quibus supioris sunt magis
autē ei cuius auctoritas potior est attentis
circūstantijs p̄sone t̄pis rei publice et vtili-
tatis in istis vt in concernentib⁹ rem publi-
cam plus obediendum est principi q̄ patri
secus in re domestica. p̄porcionabiliter de mo-
nacho r̄sp̄cū pape a Ep̄i a abbatis et princi-
pis t̄palis distm̄tō locū habet. Quanto
plures dilcōnis cause occurrūt circa aliquē
primū vt est habitudo prelacōis a subiecti-
ōnis adinuicem bonitatis a racō cognicōnis
beneficētie conforcij p̄ue et similitū. tanto
ceteris pibus ille debet plus amari et p̄ferri
tū obligatio legibus cauta obseruāda est
Ab inimico pato tōs̄it satisfacē de iniuria

aut eque firmā sicut de opposito. q̄ sit in pec-
cato mōzli vel alio legitio impedimento. vt
est irregularitas. et hec vocat certitudo mo-
ralis vel ciuilis. q̄ homo sufficientē pbatus
est. Existente casu quo homo pōt celebra-
re licite. a a celebracōe licite desistē. lauda-
bilis est cētis pibus celebrare. tum. quia
opus de se p̄uilegiatū est a fraiōfū. tum qz
a nobiliori virtute p̄cedit celebracō que fit
ex amore. q̄ omīssio que ex timore gnatur

Laudabilis est. q̄ oppositū ceteris pibus
et cessante legitimo impedimēto cotidie ce-
lebrare. Pollucō nocturna tollens suffi-
cientē deuocōnem. recollōnē a reuerentiā
ad sacramentū. eo qz aīa magis inde etes a
carnalis effecta est. impedit a celebracōne
q̄ diu talis carnalitas a ebetudo regnauit
nisi casu necitatis vegēte vt si sacerdos sit
vnicus a missa parrochialis fuit celebūda

Homo quī p̄pter hitus virtutū et facile
fui recollōnē vel aliūde manet deuot⁹ ad
sacramentū. et reuerēs pt⁹ nocturnā pollu-
cōnem nō videt per eā impediri quī celebret
die sequenti cōfessione tū in oēm euētū p̄ce-
dēte. qm̄ nulle sordes corporales impediunt
nisi p̄ quōto vel sunt peccā vel sunt in horrore
a scādalu assistentiū. vel deuocōem debitā

tollūt. Vir enim leprosus a vir mēstrua
paciens a celebracōne secreta non arcētur

In omni adoracōne sacramenti altaris
subintelligit condicio ista vel similis si con-
secratio rite a debite scđm institucōnem xp̄i
fuit celebrata. Ac p̄ inde adorās alien⁹ est
ab ydolatria quāuis celebrās a nō cōsecrās
eēt in culpa. Apparēte figura circa sacramē-
tū. Alia a figurā solita panis a vini. Nō due-
nit sacramētum suū s̄ illa forma neq; sine
cōdicioē implicita vel explicita debet adorari

Positis pluribus hostijs super altare si
sacerdos intendit gñaliter om̄s consecrāē
ille consecrate erunt. Si tantū duas ex illis
quas dēmiāte signat ille due sūt tātūmō
consecrate. Si illas duas intencō sua nō de-
tēmiāt nichil ibi consecrat obstante cōfusioē
intēcōmis p̄pter quā ista nō magis q̄ illa
pōt dici consecrat. Regularit̄ vitupabile
est a sepe crimiāle q̄ sacerdos a celebracōe
a catholic⁹ habens vsū rōmis ab eucaristie
suscepcone totaliter abstineat. Illi pue-
ri sūt ydonei suscipere eucaristiam a ad hoc
ligari videntur semel in anno qui scđm
leges censentur habiles ad nubendum po-
test quoq; deuotio etatem hanc preuēnē
sicut in quibusdam etatem supplet malicia

Audire missam integrā est de obseruaci-
one sabbi. hoc est dieꝝ festoꝝ p̄ tpe legis
euāgelice nisi p̄ impedimētū legitimū aliq̄s
se tueat. tale vero impedimentū sc̄dm loca ⁊
tpa ⁊ etates et c̄suetudines varie iudicat̄

Obligatū celebraē p̄ quolibz duoz vnā
missam. nō absoluit vna celebracō. vna q̄p
p̄ missa virtute opis opati. ex quo finiti va-
lois est. non tm̄dem tollit de pena. nec tātū
redimit q̄ntū due. In āniuersarijs eccl̄ia
rū ⁊ recep̄cōne missaz p̄ vno p̄cio sue sustē
tacōnis ⁊ in similibz. int̄ptacō viti sapiētis
locū habz. Alioq̄n nō videtur. quō sex aut
septē āniuersaria in eccl̄ijs cathedralibz lici-
te siml̄ eadē die iūgerent. Obligatū ad
subsidia spūalia. tutū est dirigē intencōnē
suam ad deū. sic q̄ digneꝝ dispt̄ri de valo-
re sacramētoꝝ vel fuoz bñfactoz qualit̄ ⁊
q̄ntum vidz se aqud bñfactores eē c̄strictū

Caritatis maioris est spūalis elemosia
q̄ gratis distribuit meita sua satisfactoria
ad liberacōem aiaz q̄ elemosina corp̄alis
Et quāq̄ talis nō inde min⁹ b̄iturus sit de
p̄mio cēnciali. tardi⁹ tamē inde de p̄p̄ijs
p̄c̄is ceteris p̄ibus satisfacit. Ifalluntur
plurimū h̄ij qui potentes aliunde viuere
obligant se ex bonis eccl̄iasticis vel alijs ad

satisfaciendum pro alienis delictis cum hoc
cedat in retardacionem satisfaciendi p̄ p̄p̄ris
et hec sola radix improbae beneficiorum plura
litate sufficeret. Expediēs videtur vt nul
la excōicacōis sentētia ferretur de facto a
iure vel iudice neq; pro p̄nti neq; p̄ futuro
nisi pro manifesta otumacia qua se mōstra
uit aliquis non patū audire ec̄iam. Aliter
qualit̄ habet sicut ethnici et publican⁹ si
audire ec̄iam patus non est. Expediēs
videt̄ ut null⁹ tenetur aliū vitāe quicūq;
excōicacō a iure nisi postq̄ a suo iudice fuit
denūciat⁹ esse talis. Si quidē in oī casu alio
videt̄ possibil̄ excusatio et interpretacō eorū q̄
aliq̄s omittit vñ excōicari dign⁹ ē q̄ nō de
beat euita a particulari p̄sona et hoc tolleret
magnā in politica ouersacōe ofusionē. Ex
pediēs videt̄ q̄ oēs sentētie excōicacōis la
te sentētie et iure scripto q̄z vsus nullus est
aut plus obest q̄ p̄fit exp̄ssa r̄uōcōe tā in
p̄uicijs q̄ in dyocētib; et in ec̄cia vniuersali
cassarent. Expediēs videt̄ institucō aut
iā institutois talis interpretacō vt solus ex
cōicatus aut suspēsus a iudice et p̄ tali denū
ciat⁹ otrahē dicētur irēgularitate immiscē
do se sacramētis et quod sol⁹ talis a ptate
absoluēdi in foro conscie spoliatus censeret

Scrupulus enī a subditis vir aliē auferibi-
lis p̄sertī in materia sacramētalis cōfessionis
hoc auferret. Expediēs videt̄ vt nulla sentē-
cia excoīcāōis ferret̄ nisi p̄ otumacia facta
in rebus pure spūalibus vt vbi t̄nsgressio
verget manifeste in disphioēz fidei a suo spū-
alis libertatis. Nō enī debet vt videt̄ ḡuoz
eē in foro exteriori puīcio t̄nsgressiois q̄
dāpnū fuit illatum. Expedientius est in
multis defectibus illos vel tollerare vel ad
bonū finem ordinare q̄ p̄ fulmiācōes sentē-
ciaz a cōdēpnacōez aut p̄ p̄dicacōes rigoro-
sas eos conari fundit⁹ extirpare vt de ence-
nīs p̄ma die āni de capellais mercēnarijs
et similibus

De penitencia

Iuina lex. et non solum cōstitutio
obligat ad cōfessionē sacramēta-
lem post p̄cēm actuale vt fiat se-
mel ante mortem. Nec deuret̄

simul t̄pē ad iustificacōnem impij necē est
que sunt. infusio caritatis. expulsio culpe.
ouerho liberi arbitrij in deū. et p̄cēi detesta-
tio. Homo nō semp tenetur immediate
cōfiteri p̄mo nec cōteri nec peccatum s̄b pena
noui p̄cēi mōrlis. Dat enī spaciū penitentie
deus. quale scit fragilitati n̄re sufficē a illud
quātum sit in oibus ḡnalis regula diffinice

nulla pōt. Obmissio in cōtēntibus con-
fessionē sicut in alijs actibz preceptoz non
uocat obmissio nisi sit respū actus pncipa-
lis dū deberet fieri a nō respū circūstātiā
q̄ vel aīcedunt vel cōmittantē vel subsequū-
tur. alioq̄ obmissioēs in vna obmissione
numerarētur infinite. Omis oticō indu-
dit confessionē in actu vel in habitu aut in
pposito vel in voto eā vero fieri actu cessante
impedimento alio quadruplex casus otiet
Prim⁹ institucō ecclie semel in āno. scd̄s sus-
ceptō eucaristie vel celebracō a sacramētoꝝ
alioꝝ susceptio scd̄m quosd̄. terci⁹ piculū
mortis x̄similit̄ imminētis. quart⁹ cōscia
q̄ alias nō hēbitur oportuitas pccā otitēdi
In rēcordacōe pccā mōrlis dū missa iā pueit
vsq; ad hoc vt omode sine scādalo dēsei vel
interrūpi nō valeat aut dū sacerdos alius
dēst a vrg; nēcitas sufficit oticō includens
ppositū otitēdi. Circūstātiāz q̄druplex
est dīa. q̄dam imptinētes q̄dam minuētes
quedam agguantes. quedā in aliam spēm
tūsmutantes. Et hęc vltime non solū sunt
circūstātie sed pccā. Ideo sūt de nēcitate sub
expressione otitēde. primas non expedit
dicē. nec scd̄as regularit̄. tercias expm̄ere
sepe vtile est. et q̄nq; scd̄m quosdā necesse

Circūstantiarū expressio in cōfessione talis
vel in talibus verbis circūlocutiōibus expressa
sufficit p̄ quā cōfessor de magnitudinē peccatorū
eius qui cōfiteatur p̄ absolucōe et penitentiā
discrete cōferēdis instruatur. Expediit nō
nūq̄ circūstantias de articulo vel inquire
vel dicere tum ad recūdam hūiliacōem
cōfiteatis tum ad eius quietacōem postmodū
magis hūcā q̄ oīa dixerit. tum q̄ circūstā
cie multe quas eē nullas aut veniales ar
bitrat̄ cōfiteas peccata sua mortalia. tum de niq̄
ex hoc q̄ vna circūstātia habita. cōfessor de
alijs videtur quas cōfiteas pudore pressus
celat. Cognito de statu eius qui cōfiteatur
q̄nq̄ noc̄ plurimū nimū sup̄ circūstātiarū
particularitate interrogacō p̄sertim in peccatis
carnalibus. tum ne cōfiteas recūdia mo
tus q̄nq̄ mentiat̄ et pueri et puella et hoc in
hijs qui nō eēt necia dici. tum ne scanda
lizent̄ et inflāmēt̄ in noīacōe peccatorū prius
cognitorū. p̄pterea discretio maxīa requirit̄
et semp̄ a ḡnālioribus interrogacōibus ad
sp̄cialiores gradatim et sēsīm veniet̄ inuo
candaq̄ manū eius quo obsteccante edu
cit̄ coluber tortuosus Secretum omissum
fidei alterius celat̄ est de iure naturali. hoc
enī rōnabilē quilibz sibi vellet fieri et alter

socialis conuictus depiret multo amplius si
gillū confessionis secretū esse debet et nullo ca
su signo aut verbo reuerandū. Confitens
debet regularit̄ in peccatorū suorum explicatōe
celare oplices suos. nisi dum aliter confitei
non potest sicut in incestu cū m̄re vel vnica
sorore aut nisi sic dicat et apud talē q̄ reue
lacō debeat prodesse non obesse eis qui dete
gimur. Quo casu n̄lo min⁹ magna cautela
requirit̄ apud confitentē et confessozem ne
zelo proficiendi indiscreto fallant. Omnia
ad confessionē pertinētia vt penitētia iniuncta
et interrogatiōes facte et cetera nō inducētia
ad malū sūt de confessionis secreto p̄pter qđ
peccāt si nō excusat eos ignorātia illi q̄ peni
tētiās suas et ea q̄ sacerdos eis dixit passim
dicūt et q̄ etiā sup hoc inq̄rūt qm̄ talia p̄ in
diredū causant aliquū irrisioneꝝ sacerdotis.
aut confessi culpā. Qui seduxit alios ad pec
catū tenet̄ p̄ posse eos postmod̄ ad viā vi
tatis reducē nō min⁹ q̄ de dāpno tpali illa
to. Sic de infamacōe et filibz et hoc debz cōfes
sor inducē confitē. Cōfessus nolēs p̄cēm
suū reuelat̄ p̄ confessozē si petat̄ illud cōfessio
nē detegē nez tñ adhuc ē tuū confessoꝝ illud
on⁹ assumē si remediū possit aliē incomod̄
adhiberi. Nullus semel rite sacramentalit̄

absolutus sup vno crimine. pot nisi de consensu
suo libere obligari ad ampli⁹ ostendū. Si
sit oppositū in quibusdā regioibus aut casibz
institucōis positue quibus homo sponte se
subdit et hoc faciūt. Si confessor viximilit
p̄suatur sollicitare aut sollicitari ad peccata
vtputa ad lubricitatē p̄sona hoc timēs debz
ab illo si sit suus curatus petē licentiā alteri
ostendi. qua nō obtenta pot n̄lomin⁹ alii
confiteri et absolui. De statu eoz qui confessi sūt
tunc est vt confessor nichil dicat neqz ad vi
tupū sicut constat neqz ad laudē ne inde con
fessi supbiant ne p̄tēa ipi et alij in ypocrisim
fide confitēdi dilabant. Iudex cogē volēs
ad euclacōnem confessiois pccat et tenetur
p̄be sibi non r̄spondē aut dicē hoc non esse
de foro suo. q̄ si opponat qm̄ tacendo et non
negando notare videtur q̄ confessus sit in
culpa. R̄ndendū est q̄ sacerdos alit̄ agē
nō pot. Ideo nullū scandalū suo vicio depu
tat. Pccōri q̄uis non sufficienti penitēti
vt q̄ p̄positū habz actuale peccādi in futurz
vtilē est confiteri et abstinentias certas re
cipere cui tamē confessor exp̄sse itez et iterū
p̄testet q̄ neqz absoluit neqz pot neqz peni
tentie tales aut talis confessio eundē liberant
qm̄ itez eadē pccā cōfiteri teneat. Mior

est opinio p peccatoribus dicens sufficere ad
absolucōis sacramētalis fructuosam susce
pōnem q̄ confessus nō habeat aduale p̄p̄si
tum peccandi hoc enim dicūt esse non ponē
obicē. sed alia sententia q̄ requirit aduale
p̄positum p̄positiū nō peccandi in futurū p
babilior est atq; securior. Virtute clauū
a meriti xpi danē in qualib; confessione sa
cramentali indulgētie sed quāte nouit de
fit etiam ut attritō minus sufficiens fiat in
confessione contritō. Soli adu confessi de
peccatis suis capaces sūt indulgētiarū suarū
que danē vere penitētib; et confessis nisi
dicat sufficere esse in gracia et mēbris ecclie
a ita ly confessis ibidē sumit̄ pro confessioē
in p̄posito vel in voto. Dies indulgētiarū
referūtur ad penitētiās p̄ vita hac inuictas
sic enī text⁹ sonat videt̄ tñ q̄ inuictio gna
lis q̄ bñ fieri solet vt oia bñ faciēda cedāt
in rēmissionē p̄fit in hoc et sufficiat vbi etiā
penitētia spūalis totidē dies q̄ sonāt indul
gētie neq; q̄ inuictis. **I**ndulgētiās non
rēcipit ille q̄ nō porrigit man⁹ adiutes iur̄
p̄tētū bullarū a ita diues melioris p̄dicōnis
est quo ad aliqua q̄ religiosus a mendic⁹
Clauē sacramētali non nōbilit̄ errate
in impositionē penitētie confessus p̄ illā p̄nias

si fecit absolutus est a pena et culpa virtute promissionis cuiuslibet liberali et arbitrarie dei et peccatorum in persona sacerdotis. Tunc est cum qua penitentia que sponte suscipit et verifimiliter adimplebitur ducere confessos in purgatorium quod cum magna non implenda precipitare in infernum. Reueniens penitentiam in hac vita stulte facit. nulloominus absoluendus est si hoc non ex infidelitate qua credit non esse purgatorium aliud in hoc faciat. Sed vel propter timentiam corporis aut infirmitatem aut paupertatem vel aliud simile nulli invito iniungenda est penitentia publica pro peccato secreto secundo de publico. Similiter nullus pro castigationem scandalizandus est publice pro peccato occulto secus pro publico ubi si scandalizetur peccator scandalum illud non imponenti sed sibi qui meruit imputetur. Diuisio confessionis si ad yperisim aut pro nimio pudore fiat impedit veritatem absolutionis secus ubi auctoritas superioris in casibus reseruatim et bona fides simplicium hoc faciunt et excusant. aut ubi confessor forte presumetur scandalizari ex peccato confessi et non horetur pro tunc confessor alius secretus cui absque probabili scandalo peccata omnia reuelari possent aliqua tamen possent. Videat tamen quilibet quod rationabiliter consciat scandalum sibi fingit

Dum nescit ofitens de quibusd' actibus
an fecerit illos aut q̄ intēcōe ⁊ quomō fecerit
vt sepe contingit dicat sub odicōne scrupulos
suos ut sic neq; mēciat neq; absolucōne de
fraudet. Curatus obligat⁹ prochiano se
mel in āno dare eucaristie sacramētū teneē
ei dare si petat publice q̄ntūcūq; sciat nō pe
nitē nisi causa refutacōis fuit nota vtpote
excōicacō publica vel pccm notoriū de qb⁹
nō satisfecit publice. Sec⁹ p̄tea de sacerdote
in secreto vel q̄ nō teneē ministrare vel pro
tpe quo ad hoc neq; obligat. Forma
absolucōis ab excōicacōe ista est q̄ debet p̄
mo fieri. Ego absoluo te a sēcēria excōicacō
nis et restituo te sacramentis ecclie In noie
p̄ris ⁊ fi. ⁊ spūs sc̄i. Deinde sequit̄ absolucō
p̄ pccis si i excōicacōe pccm icludēt necāno
ofitēdū sacramentalit̄. Ego absoluo te a pec
catis tuis In noie p. ⁊ fi. ⁊ s. s. amē. Tunc usq;
est in istis formis nil immiscē. Mateia suffi
ciēs in sacramēto ofessiois est hō pccor ori
tus de pccis sp̄te subiciēs se suo sacerdoti q̄
subiectō nō est pprie iurisdicōis. Alioq̄n pa
pa nulli ofiteret si est volūta a q̄ pōt n̄lomi
n⁹ impediri vel artai p̄ supiorē vt nō q̄litet
pccor cuilib; sacerdoti possit se subicere pro
pccō. Ep̄s nō min⁹ h̄z auctoritatē ofituēdi

coadiutores confessores in sua dyocesi q̄ cu
rat⁹ in sua prochia. Caueat tamē ep̄s ptur
bare eccl̄asticā ierarchiā tollendo dirē vel
indirē potestate curatoꝝ absq; culpa eorū
vel causa manifesta. Confessio ficta reite
rati ex integro debz scdm pbabiliorē opioēz
q̄uis durior est q̄ non habz effem suū post
mod cessante fictio ē sicut baptism⁹ ⁊ hoc qz
penitētia reiterabil est non sic baptism⁹ cū
etiā qz nulla ibi absolucō sacramental fuit
s; potius noui pecc̄i addicō. Non est fictio si
pecc̄or dicat oīa quoz actu rēcordatur q̄uis
nō oīm recordatur sed est fictio dū scienter
celat aliqd aut in pposito pecc̄adi pseuerat
aut scit ⁊ scire debet qz a tali nō pōt absolui

Penitētiāz alia est recōcilians q̄lis fieri
nequit nisi in gr̄cia. Alia est satisfaciens vel
exsoluēs qualis fieri potest extra gr̄ciā sic
qz illi⁹ iteracō necia nō existit ymo et talis
solucō r̄spcū q̄rūdā penaz t̄paliū debitaz
forte ponētur in inferno. Satisfactōnem
pprie vt talis est opantur sola opa penalia
que scilic; volūtas naturalit̄ refugit ⁊ hinc
penā habēt iuste equidē vt pecc̄m volūtariū
involūtaria pena redimat. Per oīa spū
alia qualia sūt orēplacō ⁊ amor dei pōt fieri
satisfactio. tum. qz anexa est pro statu isto

fatigatio corporis tū quia cōtra p̄p̄iā indina
cōem om̄odi intellectus ⁊ volūtas abnegat
se in obsequiū fidei et caritatis. Vnū pro
altero posse satisfacere cōcedit liberalitas dei
dū causa fubeft vel ex impotentia illius pro
quo fit satisfactō vel de mandato suo ⁊ cari
tate satisfaciētis vel sup̄ioris auctoritate ta
liter ordinantis. De m̄imomio

Onsensus mutus ex p̄ssus p̄ verba
de p̄nti quo t̄nsferē p̄ p̄petuo cor
pus viri in p̄tātē mulieris ⁊ econ
⁊ in eis p̄p̄m̄q̄. iudicio talis ordi
nature causat m̄imomiu de Jure naturali et
diuino limitatur cōsensus ad certas p̄soās
cum certis circūstantijs ⁊ quātq̄ aliter fuit
atemptatum potest illud inualidāe sup̄ior
auctoritas. Votum solem̄nizatum per sus
cep̄cōnem ordinis vel religionis nō magis
ex natura sua videtur dirimere m̄imomiu
iam contractum q̄ simplex sed hoc proueit
ex ecclesie cōstituto maxime cum in illo dis
pensare posse papam probabilis sit opinio

Mat̄imonialis coniūctio vnius mulieris
cum pluribus viris repugnat juri natura
li non econtra quoniam corpus viri plus
valet pro quanto plures fecundare sufficit
et jta olim pluribus licebat fūgi vxoribus

Prima tñ in hoc ofenciēte cui corpus vi-
ri non cesserat in suū ius. Nūc autē ad statū
p̄meue institucōnis rediit x̄ps m̄imomū
vni⁹ cū vna. **Votū simplex castitatis nō**
dirimit m̄imomū iam cōtractum p̄ccat tñ
q̄ vult dū p̄mo cōtractū volūtate habuit
voti cōtrariā nō autē postea dū reddit debitū
vt est cōsors sentētia sed negant p̄cōnem
debiti posse fieri sine fractioē voti. cui⁹ opposi-
tū ex eo videtur verū. quia votū nō cadebat
dicē nisi sup hoc. q̄ est nūq̄ cōtractere. a nō
sup hoc q̄ est nūq̄ cōmisceri carnalit̄ alteri
Alioqñ dum nūc cōmiscet etiam reddendo
debitum reus efficiē voti fracti. Alioqñ p̄te-
rea eēt fors talis coniugij nimis dura. Re-
ligiosus p̄fessus aut sacerdos vtentes co-
pula carnali p̄ter m̄imomū et si grauissimē
tñsgrediuntē mandatū dei non tñ videntur
voti fractoēs. votum quippe est solū p̄prie
de re alias licita q̄lis nō erit ex m̄imoniali
diūctio. Ista cōclusio licet apud simpliciores
videat̄ extrema tamē apud intelligentes
quid noīs voti est dara. votū quippe so-
lū fit de opibus superogacōnis ad q̄ q̄s ali-
as nō tenebat. Sic religiosus p̄prie loquē-
do vouz q̄ nūq̄ v̄porabit q̄d antea licebat
illi. Nullus autē p̄prie dicit̄ vouere q̄ nūq̄

fornicabit̄ aut adulterabit̄ quia ex p̄cepto
ad hoc iam om̄is homo obligatur. Vir
et vxor nequeūt absq; mutuo cōsensu vūē
castitatem p̄mo nec virtute vūēt se nunq̄
petiturū debitū ab vxore cum p̄pter verecun-
diā petendi ip̄a in deterius labi possit. Sp̄o
salia dirimūtur vel mutuo cōsensu cū aucto-
ritate sup̄ioris vel si altera persona interim
fornicata fuit vel p̄ votū solem̄nizatū per
quod m̄rimoniū esse contractū non tamē
carnaliter consummatum posset infra duos
mēses solui. Contract̄s fidei in foro eccl̄ie
quando cūq; carnalis copula subsequatur
eadem fideione remanente non cōiungitur
m̄rimonialiter cōpelleitur tamē ab eccl̄ia in
foro exteiori tanq̄ si verum fuisset. m̄rimo-
nium habeatur. Secus in interioi cuius est
consiliū vt potius om̄es sententias ecclesie
tolleret q̄ peccato consentiat. Potest tamē
nouo consensu adhibito fidum m̄rimoniū
si nil aliud obstiterit in verum commutare

Persona inducta per metum cadentem
in constantem virum ad consentiendum in-
terius in prolatione verborum m̄rimonial-
um. vt quia non vult mentiri. Potest post
modum m̄rimonium dirimi tanq̄ nullum
sed de seductione per blandicias non ita

impedimētū perpetuū in alio coniugiū p qd
neqūt se mutuo carnaliter cognoscere impedit
m̄imomū iam contractū. Nullus coniugiū
teneat reddere debitū in dementum notabile
a certum sui corporis vel fetus nascitui a scdm
hoc cognoscat qñ leprosis vel pregnātibz
aut mēstruatis aut furiosis aut ypidimia
tis a filibz casibz reddi l' nō debitū oporteat

Tēpus a loc⁹ sacer nō videt excusare qñ
alē coniugiū teneat alii petēti reddere. Petēs
tū qdā amicabilem mōicōne de nō exigēdo
exhortet seu inducat De extrema vndicōe

Extrema vndicō habz materiā a for
mā in libris suis exp̄ssam a obligat
nō cōtempnē dum finis vite scdm
pbabiles vndicōes p infirmitatē expectat
que p̄tea reiterari potest simili causa rursus
venire. Extrema vndicō rite suscepta delz
venialia p̄mo videt q̄ absoluit ab oī culpa
cōiūcta peticōe recipiētis q̄ ab oī peā libet ur
cū virtute sacramēti cū q̄ petit pie pseueant
p se a iuste De sacramento ordinis

Ordinis sacramentū pluēs formas
habz pluresqz matias p̄mo et sacer
dotiū duabz formis oplet vna qua
datur sibi p̄tās sup corpus xpi verū. Altea
q̄ datur sup m̄isticiū q̄ si fuit defect⁹ l' dubiū

in aliquo pōt illud sub iudicōe caute supplet
Lentitudo iurisdicōis residet apud
papā et in alios scdm ei⁹ detmīacōz
diruat. Attēdē tñ debz sibi eē illā
ptatē nō in destructioēz ecclie datā sed eius
edificacōnem. Si papa diceret dñs oim in
spūalibus qđ cōstat et in tpalibus qđ ali⁹
negant. nōlo min⁹ dotacō ecclie in iurisdicōibz
et dñijs ppietarijs tpalibus et exerciciū in
illis neqz esse de iure naturali neqz eidem re
pugnare videntur. Nam xp̄s neqz exercuit
talia dñia neqz p exp̄ssum successoribz p̄hi
buit sed reliquit potestātē eoz discretōm p
varietate t̄pis et deuotione xp̄ianoz sic vel
sic exercendi. Papa non pōt puertē ordinē
perarchicā. vniuersalis ecclie sic qm̄ in mul
tis casib⁹ licēt eidem resistē in facie et dicere
cur ita facis utpote in exempcōibus mani
feste nociuis. Et si platos et ecclias sibi sub
ditas onozare sūptibus intollerabilib⁹ vel
libertatibus penitus spoliare contenderet

Expliciūt conclusionēs de diuersis ma
terijs moralibz vtilēs valde posite per
mgēm Johem gerson doctozem theo
logie eximium ac cancellariū ecclie
beate marie parisiē

caus imp di
pntat quod
de firmam
sibi co illi
sed eius
om m
qd alij
dabo
causa m
q eodem te
q exerat
vultu pbi
excom p
s sic vel
ocum
m mul
a dixer
s mani
s sibi sub
illu? vel
idest

na
er
so
sre

Handwritten text, possibly a date or reference number, including the word "Nov" and "1800".

Handwritten text, possibly a signature or a list of names, including the word "John" and "1800".

© The Tiffen Company, 2007

TIFFEN® Gray Scale

A	1	2	3	4	5	6	8	9	10	11	12	13	14	15	17	18	19
	R	G	B	M	W	G	K	C	Y	M							

TIFFEN® Color Control Patches

© The Tiffen Company, 2007

Blue	Cyan	Green	Yellow	Red	Magenta	White	3/Color	Black

Inches: 1 2 3 4 5 6 7 8
Centimetres: 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19